

NOUA REVISTA ROMANA

ABONAMENTUL :

În România un an (48 NUMERE), 10 lei
„ sease luni . . . . . 6 „
În toate țările uniunei poștale un an 12 „

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIJA
București, Calea Victoriei 62. Pasajul No. 3
DIRECTIA : București, B-dul Ferdinand 55
TELEFON 8/66

POLITICA, LITERATURA, ȘTIINȚA ȘI ARTA
APARE ÎN FIECARE DUMINICĂ

Director: C. RADULESCU-MOTRU

Profesor la Universitatea din București.

UN NUMĂR :

25 Bani

Se găsește cu numărul la principalele
librării și la depozitarii de ziare
din țară

Prețul anunțurilor pentru o pătrime
de pagină 10 lei.

No. 24.

DUMINICĂ, 23 OCTOMBRIE 1911

Vol. X.

N O U T A Ț I

Pacea europeană și războiul italo-turc.

Războiul italo-turc poate ori și când provocă grave complicațiuni în orientul Europei.

Pe cât timp Italienii au fost victorioși, complicațiunile puteau veni din partea statelor balcanice, cari se simt încurajate la expansiune prin dovada de slăbiciune a Turciei.

Nu mai puțin însă pot veni complicațiuni și în cazul când Italienii vor fi învinși.

Italia pierzând teritoriul african, va strămuta teatrul războiului în Europa. Ea va indemnă în orice caz statele balcanice la o acțiune în contra Turciei. În acelaș timp victoriile câștigate de Turci, vor excita orgoliul musulman, așa că o scânteie va fi de ajuns pentru ca focul să se aprindă.

Infrângerea Italienilor este încă și mai amenințătoare pentru pacea din Balcani — decât este infrângerea Turcilor. Guvernul Italiei, nu poate sfârși războiul dându-se bătut, cum ar putea face în extrem cel turcesc, căci atunci el s'ar găsi înaintea unei revoluțiuni interne. Victoria socialismului ar urmă victoriei turcești, și ea ar fi mai greu de suportat.

Italia trebuie să meargă cu războiul până la victorie, ori cât ar costa această victorie. Și acesta este tocmai marele pericol care amenință orientul Europei. — *Verax.* —

Legile pentru ieftinirea traiului.

Se lasă a fi prea mult așteptate. Ceva mai mult, prețurile alimentelor, chiriei și combustibilului, în loc să scadă, tind să crească.

Față cu această situație este momentul să amintim de datoria pe care o au autoritățile Statului, și în primul rând, Șeful Statului.

Guvernul de astăzi al M. S. Regelui a avut ca program: ieftinirea traiului. El a venit prin voința M. S. Regelui pentru a face binele cu deasila. Reușita Guvernului în alegeri a fost recunoscută de însuș guvernul ca o confirmare a *acordului între Țară și Tron.*

Acum, socotim că este un lucru cinstit cererea ce facem, ca acordul acesta să urmeze mai departe, și să nu se oprească la constituirea Parlamentului.

Guvernul M. Sale a promis ieftinirea traiului. Țara este de acord să primească această ieftenire. Orice întârziere pusă în realizarea promisiunii poate fi interpretată ca o provocațiune la începerea unui desacord dintre Țară și Tron.

— A. C. C. —

O academie franco-română în București

În sfârșit, gălăgia naționalismului iorghist pare a eși din modă. A ținut cinci ani. Pentru o țară, în care bunul simț există, ea a ținut încă prea mult.

Să recapitulăm evenimentele.

Cu cinci ani în urmă, un scandal enorm pe străzile Bucureștilor, fiindcă o societate particulară de doamne voia să dea o reprezentație în franțuzește la Teatrul Național! Cultura românească era în pericol, și studenții conduși de viitorul candidat la apostolia neamului, de d. N. Iorga, nu puteau să tolereze așa ceva.

O lozincă nouă ni se repetă de atunci la urechi în fiecare zi.

„De acum înainte nu mai voim să simțim, nu mai voim să gândim decât românește! Românește curat!”

În zadar oamenii cu scaun la cap încercau să demonstreze, că pentru cucerirea unei culturi serioase, mijlocul cel mai bun nu este să te izolezi de toată lumea, ci să te întreci în muncă cu toată lumea; să adopți binele și frumosul de pe unde îl găsești...—nimic nu mai putea intra în mintea celor conduși de apostolul șovinismului.

Urmară cinci ani plini de indemnuri. Apostolul să mută el însuși la Vălenii de Munte, pentru a fi mai în contact cu sufletul neamului, cu durerile și aspirațiunile neamului!

Ba edită și o foaie naționalistă.

Ce a rezultat din toată strădania lui ?

Un mare teanc de maculatură. În locul frumoasei culturi așteptate, un potop de trivialități! „Ho! Huideo! Trăiască apostolul”! Iată tot ce a eșit din noul curent.

Începusem să punem la îndoială buna reputație a „cumpătării” din firea Românului.

În sfârșit uraganul noroios începe să treacă. Foaia apostolului lipsită de cititori serioși, trăiește din articole forfecate de prin alte publicații. Lumea celor muncitori începe să-și vadă de drum.

Semnele unei dimineți vestitoare de bine se arată.

Se anunță apariția unor noi reviste literare, pentru a deschide drum talentelor și pentru a salvă pe cei ce nu sunt furați de stăpînicunea șovinistă.

La Galați se sărbătorește în chip mareț Mihail Eminescu, acel geniu care a resfrânt asupra literaturii noastre motive de inspirațiune universală.

Cu această ocaziune, d. Rădulescu-Motru definește, în conferința sa ținută la festival, adevăratul naționalism, pe care îl și ilustrează prin opera nemuritoare a lui Eminescu.

Iar la București, în Institutul Pompilian, se inaugurează cursurile Academiei franco-române după modelul Universității „Analelor” din Paris!

Ce vrea această nouă Academie ?

Ne-o spune, prin discursul său, Domnișoara Văcărescu: Voim să chemăm în mijlocul nostru pe marii artiști și cugetători din Franța, Anglia, Germania, Suedia, Spania, etc.

ca să ne comunice simțirea și gândirea lor! Voim să învățăm dela alții, pentru a ajunge și noi la o adevărată cultură! Precum Grecii antici s'au folosit de miturile Asiei; precum Latinii au învățat dela Greci; precum Shakespeare a împrumutat dela Italieni și Goethe s'a inspirat dela poezii persiani fără ca nici unul dintre ei să-și piardă originalitatea sa proprie, așa vrem să facem și noi. Vom rămâne Române, deși chemăm la noi pe acci ce s'au ilustrat aiurea. Admirându-i pe artiștii și pe cugetătorii de elită ai Europei, vom căpăta și noi deprinderea de a iubi aceace este de admirat, și de a dori să întrecem pe alții prin munca noastră...

Cu cinci ani în urmă acest discurs ar fi ridicat pietrele. Astăzi el este însoțit de aprobarea unanimă.

Domnișoara Elena Văcărescu a anunțat printre cei cari vor ține primele conferințe la Academia franco-română de la Institutul de fete Pompilian (Calea Rahovei, București), pe d'Annunzio, Marcel Prévost, H. Bordeaux, Tissot, și Ferrero.

Comitetul de patronaj al Academiei se compune din mai multe persoane de distincțiune. — P. —

CESTIUNI ACTUALE

CE INSEAMNĂ EMINESCU PENTRU CULTURA ROMÂNEASCĂ*)

Doamnelor și Domnilor,

Timpul, care în genere dușmănește gloriile omenești, s'a arătat a fi cel mai bun prieten al lui Mihail Eminescu. Timpul, s'a însărcinat cu răspândirea operei și cu înălțarea numelui lui. Tot el, a întreținut flacăra entuziasmului în câte-va inimi de elită, aci în Galați, cari i-au ridicat un monument, primul monu-

CAPUL LUI EMINESCU.
(după concepția sculptorului Storck)

ment public. Tot el va ajunge să-i ridice și alte monumente. El, timpul, care face să se uite multe și mulți, are o enormă putere de a țintui aducerea aminte a lumii asupra unora dintre aleșii lui. Intre aceștia, asupra lui Mihail Eminescu.

Talentatul artist, Fritz Storck, căruia i se datorește monumentul inaugurat acum câteva ore, a avut presimțirea acestei bune prietenii pe care a legat-o timpul cu Eminescu.

În monumentul pe care l'am admirat cu toții, figura lui Eminescu, iese ca dintr'un bloc inform și, la lumina geniului, ea merge cu încredere spre viitor...

Cu cât va trece timpul, cu atât figura lui Eminescu va apare mai luminoasă și mai conturată în conștiința celor cari vor vorbi și vor scri românește pe acest pământ.

*) Conferință ținută la festivalul inaugurării monumentului lui Eminescu, la 16 Octombrie, în Galați.

Un literat îmi spunea mai adineaori: s'a scris și s'a spus așa de multe asupra lui Eminescu, că va fi greu să mai găsească cineva o notă originală. Eu cred, dinpotrivă, că s'a scris și s'a spus încă prea puțin asupra lui Eminescu. Adevărata cunoaștere a acestuia stă de aci înainte să fie scoasă din masa informă a părerilor care circulă. Aștept cu încredere pe viitorii oameni de știință literară, cari să vină și să ne arate: 1) izvoarele de inspirație ale lui Eminescu; 2) constituția psihologică a geniului său poetic; 3) legătura istorică a lui Eminescu cu literatura dinaintea și din urma lui; 4) arta versificării la Eminescu, cu un studiu comparativ asupra mulțimii corecturilor și variantelor poeziilor sale; 5) cercetarea imaginilor cari predominesc în poezia lui; 6) influența geniului lui Eminescu asupra limbii și mentalității românești; 7) legătura cauzală a operei lui Eminescu cu întreaga cultură românească; și alte multe ca acestea, așa cum s'a făcut și în străinătate, cu toți poeții și cugetătorii de seamă.

Noi, până azi, ne-am mărginit să-l admirăm și să-l edităm pe Eminescu. Timpul ne cere ca de acum înainte să-l și studiem.

Se înțelege că eu nu am pretențiunea să împlinesc prin conferința de față lipsa pe care o constat. Avem destui bărbați destoinici între acei cari se ocupă cu literatura, cari gândesc desigur la împlinirea acestei lipse. Este destul că ei știu acum, că publicul așteaptă cu impaciță cercetările „eminesciane“.

În conferința de față, scopul meu este foarte modest. El se rezumă în dorința de a ilustra înaintea D-voastră, prin opera lui Eminescu, definițiunea adevăratei culturi românești. Cu alte cuvinte, doresc ca la întrebarea pe care ne-o va pune-o cine-va: ce însemnează Eminescu pentru cultura românească? — întrebare pe care ori și ce Român are dreptul să ne-o facă, mai ales astăzi când îi serbătorim memoria marelui poet, — să putem răspunde de acord cu toții: un exemplu pentru viitoarea cultură românească, iată ce însemnează pentru noi Eminescu!

Doamnelor și Domnilor,

În definițiunea culturii unui popor intră cel puțin două elemente: un element național, care izvorând din firea poporului, dă culturii întregi o caracterizare proprie; și un element fără origină bine statornicită, care reprezintă un avut comun între mai multe popoare. Aceste două elemente merg totdeauna împreună. Nu există cultură pe suprafața pământului, — fie că am avea ori și ce popor în vedere, — care să fie constituită numai dintr'unul din aceste elemente. Totdeauna aceste două elemente le găsim împreună și anume unul condiționând pe celălalt. Cultura poporului francez, bunioară, pe care admiratorii săi o consideră ca una dintre cele mai bogate în elemente universale, este totuși, în același timp, și una dintre cele mai naționale, fiindcă nu există produs al geniului francez, care împrumutat de cultura altor popoare, să nu se recunoască totuși

ca propriu francez. Același lucru se poate zice și despre cultura poporului german, și a poporului englez. Toate popoarele mari, cari au moștenit avutul unor culturi anterioare lor și din a căror avut propriu împrumută acum o omenire întreagă, au culturile cele mai naționale. Nu este un singur caz în istoria omenirii, în care să găsim o cultură care să nu poarte caracteristica geniului național. O cultură absolut internațională nu există. Dar tot așa de puțin există și o cultură proprietate absolută a unei singure națiuni.

Acestea sunt, Doamnelor și Domnilor, adevăruri cunoscute de toți și cari nici nu se discută. Dacă mi-am permis să vi le amintesc aci, cauza este, că într'o serbare, presidată de domnul Ministru al instrucțiunii publice, eu, ca profesor, nu puteam să nu mă conformez regulilor noiei pedagogii, după care ori și ce tratare a unui subiect trebuie începută numai după o introducere sistematică...

Prin urmare, analiza cea mai sumar făcută asupra definițiunii culturai, ne duce la constatarea acestor două elemente: elementul național și elementul universal, adică elementul propriu și elementul comun între mai multe națiuni.

Acum venim la marea cestiune de unde încep discuțiunile.

Elementele constatate nu stau alături unul de altul, fără ca între ele să se stabilească o îmbinare, poate chiar o luptă. Care este legea după care se face această îmbinare? Care este norma după care noi vom trebui să judecăm valoarea unui culturi? Până unde să crească elementul universal și până unde cel național? Toate aceste întrebări duc la una și aceeași cestiune, anume: la cunoașterea procesului organic din care rezultă cultura. Și asupra acestei cestiuni, precum am zis, încep discuțiunile.

Cu discuțiunile încep, natural, să se afirme și soluțiuni diferite.

Să vedem pe care dintre acestea o putem noi adopta.

Intre primele soluțiuni, cari s'au afirmat în această cestiune, au fost două pornite din sentiment. Ele sunt și astăzi răspândite în anumite cercuri refractare la metodele obiective ale științei. Aceste două soluțiuni reprezintă fiecare o atitudine sufletească antagonistă, așa cum sunt de regulă atitudinile sentimentelor omenesti. Una zice: adevărata cultură nu este decât cultura universală, adică este cultura în care elementul național e redus la ultima expresie, iar elementul universal este predominant. Ce altceva însemnează naționalismul, zic partizanii acestei soluțiuni, de cât o îmbrăcăminte trecătoare pe care, după timp și împrejurări, o ia elanul spre progres al conștiinței omenesti? Unde se mai păstrează urmele vechilor culturi naționale dinaintea noastră? Noi abia dacă putem distinge naționalismul a două-trei popoare mari, cari sunt astăzi pe suprafața globului, și încolo nimic; încalte de naționalismul popoarelor vechi aproape că nu mai avem nici o cunoștință! Tot ce a fost propriu național a dispărut, iar în conștiința noastră, a celor

de acum, n'a isbutit să pătrundă decât produsele culturii cari au fost isvorâte din fondul etern omenesc! Prin urmare, conchid partizanii acestei soluțiuni, elementul național nu este decât un element accesoriu, un rău necesar legat de îngustimea minții și a inimii popoarelor! Cultura adevărată este aceea care planează deasupra deosebirilor naționale!

Dimpotrivă, răspund partizanii soluțiunii naționaliste: elementul universal este un element fără realitate; dacă îl cauți nu-l găsești nicăieri. Ori unde există o cultură, există și un suflet individual care o produce, și acest suflet individual este un suflet național. Îngustimea de minte și inimă nu este de partea naționalismului ci este de partea celui care studiază superficial istoria spiritului omenesc. Fiind-că individualitatea națională se umbrește în perspectiva istorică, nu însemnează că ea n'a existat; ea este singura care a existat. Omenirea este o himeră: realitatea o constituiesc individualitățile naționale!

Care dintre aceste două soluțiuni este cea adevărată?

Nici una, luate în total; și fiecare are totuși în parte câte ceva adevărat.

Ne vorbește soluțiunea internațională de elanul spre progres al conștiinței omenesti luate în total, și are dreptate. În creierul și inima fiecărui individ omenesc, bate pulsul unei vieți, ce vine dintr'o adâncime unde nu se cunosc hotarele naționale. Pământul n'a fost acoperit dela Adam și Eva cu entități naționaliste separate, ci, naționalitățile s'au format cu vremea; se diferențiază și se contopesc cu vremea! Dar nu e mai puțin adevărat, că pulsul care bate în conștiința omenescă, nu-l găsim nicăieri în stare eterică de puls umanitar, ci totdeauna el este întrupat într'o viață individuală. Mai mult încă. Pulsul conștiinței omenesti nu numai că se întrupează într'o viață individuală, dar el tinde, prin viața individuală, spre o continuă creștere. Elanul spre progres nu se datorește decât elementului individual. Fără întrupările lui individuale pulsul conștiinței omenesti n'ar fi un avânt spre progres, ci ar fi o simplă mișcare mecanică, o mișcare fără sens și fără ideal.

Cu constatarea a ceea ce este adevărat în fiecare din aceste două soluțiuni, ajungem, Doamnelor și Domnilor, la o a treia soluțiune, care nu se mai bazează pe sentiment, ci pe știința obiectivă a timpului nostru.

Cu această nouă soluțiune, punem cultura popoarelor în rândul celorlalte manifestări ale vieții.

Intr'adevăr. Viața organică pe care o constatăm pe suprafața pământului nu este, după cum ne spune știința, nici mișcare vitală în sine, independentă de mediul biologic în care ea se produce, și nu este nici un simplu reflex al mediului biologic, — ci este împreunarea acestor doi factori: viața și mediul. Viața se continuă și se intensifică prin mediu, iar mediul se pune în valoare prin germenii vieții. Un germen de viață, numai unul, și tot mediul biologic capătă o direcțiune: din îmbinarea germenului cu mediul se ridică forme peste forme, vietăți peste vietăți, așa că în cele din urmă germenile dela început, transformat prin mediu,

ajunge un uriaș, care are dorința, și unii zic și putea, ca să stăpânească tot universul! Sau, cum zice în limba lui frumoasă, Mihail Eminescu:

*... deodată un punct se mișcă... cel dintâi și singur. Iată-l
Cum din chaos face mumă, iară el devine Tatăl...
Punctu-acela de mișcare, mult mai slab ca boaba spumii,
E stăpânul fără margini peste marginile lumii...
De-atunci negura eternă se desface în fășii,
De atunci răsare lumea, lună, soare și stihii...
De atunci și până astăzi colonii de lumi pierdute
Vin din sure văi de chaos pe cărări necunoscute,
Și în șiruri, luminoase isvorând din infinit,
Sunt atrase în viață de un dor nemărginit.*

De unde vine cel dintâi germen? De unde? Să zicem de la Dumnezeu, pentru a ne ascunde ignoranța.

Tot astfel este, Doamnelor și Domnilor, cu procesul culturalei.

De unde vine pulsul conștiinței omenеști spre ridicare, și spre ideal? Nu știm. Dar la ce ar ajunge acest puls fără întruparea lui în individualitățile omenеști? La nimic. El s'ar pierde în infinitul spațiului ca ori și ce, oscilațiune mecanică. Individualitatea omului este pentru avântul conștiinței, aceea ce este mediul biologic pentru viață!

Iată colo germinalele unei vieți elementare, care își caută un loc sub soare! Ii trebuie o formă, fără de care n'ar putea exista. Pe aceasta i-o dă mediul.

Iată dincolo un artist muncit de gândul de a-și realiza o concepție poetică. Ii trebuie o formă, fără de care concepția sa n'ar exista. Pe aceasta i-o dă cuvântul, culoarea, tonul, piatra, metalul, lemnul; cu un cuvânt: mediul care îl înconjoară.

Germenele vieții se incrustează în mediu pentru a se propaga. Tot astfel și concepția artistului.

Dar mediul nu este pasiv. Prin forma pe care el o dă organismului biologic, acesta este capabil de diferențiere și de adaptare; prin forma pe care el o dă concepției artistului, aceasta se lămurește și se perfecționează.

Insușirile marmorei și insușirile fierului, bunioară, sugerează artistului motive cu totul diferite. Cele dintâi înlesnesc formele grațioase, iar cele din urmă formele mari și grandioase. Sâmburele concepției vine din cine știe ce lectură a artistului, dar stilul și caracterul operei de artă vin din îndemnarea cu care artistul întrebunțează materialul. O operă, cu adevărat artistică, este aceea în care se găsește o armonie perfectă între gândul din concepție și însușirile materialului.

Poporul, luat în întregime, este și el, într-o privință, un artist: este artistul culturalei sale proprii. Procesul prin care se înfăptuește cultura sa proprie, este analog procesului prin care se înfăptuiește și viața sa organică.

De unde vin germinii vieții noastre de Români? La începutul lumii este un lucru dovedit că n'am existat; deci Dumnezeu știe!

De unde vin gândurile cari se înfăptuiesc în cultura noastră românească? Dumnezeu știe: din toate colțurile lumii.

Libere sunt gândurile să se plimbe pe suprafața pământului, precum liberi sunt și germeii vieții. Aceste gânduri constituie elementul comun al fiecărei culturi. A le opri să se coboare și între ai tăi, este o nebunie tot așa de mare ca și aceea de a voi ca la granițele țării tale să purifici vântul pentru a nu-l lăsa să-ți aducă pe teritoriul tău niciun germin de viață, străin! Generațiunea spontană în domeniul culturalei, mi se pare tot așa de dubioasă ca și în domeniul vieții organice.

Dar gândurile cari sboară pe deasupra națiunilor, nu sunt alimentele cu care se poate satisface foamea sufletească a poporului român. Gândurile acestea trebuesc întrupate în limba, în obiceiurile și în mentalitatea noastră națională, pentru ca ele să existe pentru noi și pentru ca ele să dureze și după noi, pentru omenire.

Iată dar opera pe care noi Românii suntem chemați a o îndeplini: să dăm trup românesc gândurilor isvorâte din fondul etern al omenirei!

La săvârșirea acestei opere putem lua ca pildă munca lui Mihail Eminescu.

Dela el putem învăța multe, căci el este tipul măiestrului.

Mintea lui Eminescu a fost deschisă la toate gândurile cari frământă omenirea. El a cunoscut adânc filosofia, istoria și științele exacte din timpul său. Nimic din ce interesează omenirea nu i-a fost lui străin.

Un om de Stat al nostru, a zis mai anii trecuți, că toate mediocritățile sunt științifice. Nu știu pe ce și-o fi bazând omul nostru de Stat judecata sa prea favorabilă mediocrităților. Dacă ținem însă seamă de fapte, adevărul este tocmai contrar. Numai inteligențele alese sunt de regulă științifice. În special geniile creatoare, chiar când au creat în literatură, au stăpânit totdeauna știința timpului lor. Așa a fost Dante; așa a fost Montaigne; așa a fost Goethe; așa a fost Victor Hugo, etc.

Profund științific a fost și Eminescu. Cât a stat în Universitățile germane, dânsul a studiat, nu a duelat. Cine citește scrierile sale nu mai are în această privință vre-o îndoială.

Din ce s'a inspirat Eminescu? Din întreaga cultură omenescă a timpului său. Din filosofia lui Kant, și din filosofia budistă; din istoria medievală și din cea contemporană; din durerile și din aspirațiunile omenirei întregi!

Și cu toate acestea el a rămas poetul nostru național, fiindcă peste tot locul la dânsul constatăm cum se armonizează de bine trupul românesc la gândirea universală.

El este poetul care ne-a cântat pe cavalerul medieval:

*Stă castelul singuratic, ogbindindu-se în lacuri,
Iar în fundul apei clare doarme umbra lui de veacuri*

*Singur numai ca alerul suspinând privea balconul
Ce încărcat era cu frunze, de îi spânzură prin ostrețe
Roze roșie de Siras și liane 'n fel de fețe.*

.....
 Când se petrecur' aceste? La o mie patru sute!

La o mie patru sute, și unde? Desigur că nu în România. Dar, citească cineva poezia toată: parcă ar fi aci la noi, așa de bine este turnat sentimentul străin în sângele nostru!

El este poetul care ne-a cântat înțelepciunea budistă, cum rar a cântat'o alt poet al omenirii:

Vremea trece, vremea vine,
 Toate's vechi și nouă toate;
 Ce e rău și ce e bine,
 Tu te'ntreabă și socoate;
 Nu spera și nu ai teamă:
 Ce e val, ca valul trece;
 De te 'ndeamnă, de te chiamă,
 Tu rămâi la toate rece.

Nu vi se pare, că tot ce limba românească a avut în sine mai potrivit cu gândul filosofiei budiste, a fost strâns aci în acest mănunchiu de versuri? Când citești această admirabilă glossă, nu ști unde încetează izvorul inspirației străine și unde începe izvorul inspirației naționale. Gândul a venit de aiurea negreșit, dar florul cu care acest gând îți străbate sufletul vine dela arta propriului tău grai românesc, din elementul național.

Multe trec pe dinainte
 In auz ne sună multe.
 Cine ține toate minte
 Și ar sta să le asculte?
 Tu așază-te deoparte,
 Regăsindu-te pe tine,
 Când cu zgomote deșarte
 Vremea trece, vremea vine.

El este poetul care a cântat vitejia răsboinică. Dar câți poeți înainte de el n'au cântat vitejia răsboinică? Incepând de la Homer și până la Victor Hugo, faptele răsboinice au avut totdeauna favoarea poesii. Toate podoabele literare câte s'au putut inventa de imaginațiunea omenească, toate au fost întrebuințate pentru cultul vitejilor!

Ce a putut să mai inventeze acum, după atâția alții, imaginațiunea lui Eminescu? O podoabă curat românească, care isvorăște din istoria trecutului românesc, iată ce a putut inventa Eminescu.

Ascultați numai.

Un împărat oare-care, plin de glorie și de putere, amenință țara românească. Viteazul Domn al Țării Românești îi iese înainte și-i propune pacea. Împăratul, plin de glorie și de putere, privește cu dispreț la adversarul lui, un moșneag.

Și purtat de biruință, să mă 'mpiedic de-un moșneag?

E rândul acestui adversar moșneag să-și arate puterea.

Toate acestea sunt conflicte cunoscute și prea cunoscute de poeți.

Ascultați însă cum în poezia lui Eminescu, adversarul moșneag își arată puterea lui față de acea a marelui împărat:

— „De-un moșneag, da, împărate! Căci moșneagul ce privești.
 Nu e om de rând, el este Domnul Țării Românești!
 Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să ne cunoști,
 Nici ca Dunărea să 'nnece spumegând a tale oști.
 După vremuri mulți veniră, începând cu acel oaspe
 Ce din vechi se pomenește, cu Darius al lui Istaspe;
 Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vr'un pod,
 De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod;
 Împărați, pe care lumea nu putea să-i mai încapă,
 Au venit și 'n țara noastră de-au cerut pământ și apă. —
 Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te 'nspăimânt:
 Cum veniră, se făcură toți o apă și-un pământ.
 Te fălești că înainte-ți răsturnat-ai val vârtej
 Oștile leite 'n zale de 'mpărați și de viteji?
 Tu te lauzi că Apusul înainte ți s'a pus?
 Ce-i mâna pe ei în luptă, ce-a voit acel Apus?
 Laurii vciau să-i smulgă de pe fruntea ta de fier,
 A credinței biruință căta orice cavalier.
 Eu? imi apăr sărăcia și nevoile și neamul!
 Și de-acéea tot ce mișcă 'n țara asta, râul, ramul,
 Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este;
 Dușmănit vei fi de toate fără a prinde chiar de veste.
 N'avem oști, dară iubirea de moșie e un zid
 Care nu se 'nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!
 Și abia plecă bătrânul... Ce mai freamăt, ce mai zbucium!

Cine nu simte că în aceste versuri tresare întregul trecut al neamului nostru românesc? Cine nu simte că eroul, care avea să-și apere

sărăcia și nevoile și neamul!

nu poate fi altul decât eroul român? Cine apoi, nu simte, că alianța cu natura:

tot ce mișcă 'n țara asta, râul, ramul,

Mi-e prietin numai mie, iară ție dușman este;

nu o putea invocă decât eroul plaiurilor românești!

Apoi vitejia potolită, adevărata vitejie românească, descrisă în aceste versuri:

Mulți durară, după vremuri, peste Dunăre vr'un pod,
 De-au trecut cu spaima lumii și mulțime de norod;
 Împărați, pe care lumea nu putea să-i mai încapă,
 Au venit și 'n țara noastră de-au cerut pământ și apă. —
 Și nu voi ca să mă laud, nici că voi să te 'nspăimânt:
 Cum veniră, se făcură toți o apă și-un pământ.

Câți n'au cântat pe războinici și câți nu-i vor cântă încă! Izvorul inspirației este universal. Dar în corul acesta universal, Eminescu aduce nota noastră românească. Geniul său alege pe războinicul român: potolită la vorbă, îndârjit la faptă.

Iată, Doamnelor și Domnilor, poetul pe care voesc să-l dau ca pildă culturai românești.

Imitându-l pe el, învățăm a cunoaște adevăratul drum al naționalismului!

Căci nu dând vesmânt românesc unui gând de nimica, ajunge cineva să facă operă națională.

„Frunză verde, și-o lălea
 Mull mi-e dragă Floarea mea
 Of! leică, of!”

este scrisă în românește, dar nu e poezie națională. Așa ceva este o flecărie internațională!

Operă adevărat națională, face numai acela, care îmbracă în vestmânt românesc gânduri de valoare etern omenească, așa precum a făcut Eminescu.

C. Rădulescu-Motru

E M I N E S C U

A fost un sufler, care a mâncat de multe ori pâine neagră și care n'a visat în sânul conteselor liniștea vieții, care a fost redactor și care a scris în cartea veșniciei cu cerneala neagră a suferințelor sale. În fiecare poezie a lui, svăcnește o lacrimă strălucită a plânsului divin — în zîmbetele lui ironice râde inima mare de Român, căci în Satirele lui nu râde gura de poet, ci Adevărul.

*

A murit ca o navă frântă în noapte, pe care n'o mai chiamă magica putere a luminii — a murit cu creierul zdrobit de vedenii negre și când a murit, la mormântul lui s'au plâns plânsuri oficiale, domni cu joben și doamne cu voal negru sughițau în batistă : „ce păcat, ce păcat“.

*

Și ucenicul lui Hristos, a învățat dela Hristos : a reînviat, s'a tămăduit din moarte — astăzi trăește în noi, căci ne dă viață moartea lui, scrierile lui trăesc în mâna noastră și din ele vorbește Eminescu, căruia i-a fost sufler : veșnicia. În el n'au trăit anii, primăverile albastre și ierbele albe — în el trăește timpul vergin, neîmpărțit de clipe și ani, viața lui nu este a pământului — viața lui e viața bogată a stelelor, la cari muritorii privesc uimiți și înduioșați. Și viața lui a fost viață pentru toate generațiunile. Căci poesia lui nu trece, cum trece poesia fanatică dictată de sentiment — poesia lui este altarul, pe care nu ard lumânările timpului, ci candela cu focul divin al eternității.

*

Și acum, se hotărăște de câțiva purtători ai condeiului — ca să i se ridice statuia, în Ardeal. Căci în statuia asta s'ar simboliza arta lui suverană — și strălucită va fi statuia ridicată în flământul Ardeal căci va fi un simbol al geniului latin, pe care nu l'a putut frânge furtuna nopților, nu l'a putut ucide duhoarea temnițelor, și l'a putut obosi viața. Geniul latin, trebuie și va fi învingător, căci nu poate pieri din sufletul Românilor, până ce în suflete vor simți pe Eminescu, acest mare coalisator de simțiri uriașe. Și sfântă trebuie să fie statuia căci în Ardeal trebuie ridicat măcar un altar pentru aceia, care nu se știu închina nimănu. — Să fie măcar un idol, la care să îngenunchieze patima și slăbiciunea Românilor.

*

Va fi o impozantă și glorioasă învingere a intelectualismului nostru — dacă statuia lui Eminescu va fi ridicată. Căci în statuia rece de piatră va vorbi sufletul cald al lui Eminescu. Din statuia asta se va reflecta lumina și bogăția unui suflet în care se nasc și mor Români, în care vorbește începutul și viitorul nostru. Prin Eminescu s'a născut geniul român și în el trăește veșnicia acestuia. Și dacă vor suferi Români, să cugete că au pe un Eminescu, care a scris biblia poeziei noastre. Și dacă vor fi fericiți vreodată Români, să cugete la suferințele lui Eminescu, din cari s'a plămădit izbânda geniului latin.

Emil Isac

CESTIUNI SOCIALE

UN CRITERIU AL SELECȚIUNII VALORILOR NAȚIONALE.

—

Se pare că neamul românesc se află în ajunul unei adânci prefaceri, menită a preciza și adânci individualitatea sa etnică. Numeroasele frământări culturale ale vremii noastre; creșterea uimitoare a gustului cetitului, gust care tinde a deveni o nevoie sufletească; exuberanța mișcării literare — care îndreptându-se pe dibuite spre obârșia sufletului național, spre viața țărănească, făgăduiește a prinde odată și a fixa originalitatea întregă a acestui suflet; — accentuarea crescândă a unui curent cultural, care începând ca tineretea, prin negații, — cere, în ultimă analiză, afirmarea intensă a geniului românesc și a darurilor sale specifice : iată tot atâtea simptome sugestive ale acestei prefaceri, prin care înfăptuind închiegarea deplină a sufletului său național, poporul românesc va să plătească datoria supremă către sine și către celelalte neamuri.

Decât aceste prielnice auspicii nu sunt de ajuns. Ele abia vestesc o prefacere, al cărei resort fundamental lipsește încă. Ele înfățișează bune intenții și năzuinți demne de laudă, dar și pardoseala iadului e făcută din bună intenție... — Chezașia acestor făgăduieli e tăria caracterului național; tăria de cuget este singura punte între dorințele pioase și înfiriparea lor.

Deci, față cu suprema datorie a poporului de a se afirma cu al său maximum de capacitate, față cu vădita lui năzuință actuală de a o face, necesitatea unei severe revizuirii a capitalului său moral se impune cu îndoită tărie. Este acest fond moral la înălțimea cerințelor și a marelui scop național? — Rezultatul bilanțului atârnă de punctul de vedere al fiecărui calculator. Eu văd cu groază deficitul și cred că el apare cu atât mai mare, cu cât mai bine înțeleasă este iubirea de neam a observatorului; că ar putea fi atât de mare încât numai credința în energia națională latentă ar putea să ne înlătore desnădejdea.

Pe temeiul acestei credințe câtă dar să încercăm primenirea intensă a energiei noastre morale. O asemenea uriașă operă presupune imboldul înviorător al unui mare ideal moral, împlântat în conștiința națională. Acest ideal va deveni criteriul moral, după care se va face marea revizuire a conștiințelor și a caracterelor. Selecțiunea valorilor morale prin acest criteriu, va fi ilustrațiunea sufletului național.

Dar a găsi dreptarul, piatra sigură de încercare, nu e lucru ușor. Această piatră are fețe multiple : energia voinții, forța înfrățirii, moralitatea, sunt tot atâtea calități, pe cari se întemeiază o vigoasă expresie națională. A găsi însă un criteriu, unul singur, care să cuprindă în sine și să unifice toată această multiplicitate, ar fi revelația dreptarului hotărâtor. În locul unei sumi de maxime, a găsi maxima unică, rezultantă a însumării tuturor, care devenind ținta supremă a

năzuinții generale să fie astfel criteriul decisiv al alegerii valorilor,— iată talismanul care, prin concentrarea idealurilor într'unul singur, a parolelor într'una singură, va da energiei românești acea unificare a directivelor, acea concentrare impunătoare a eforturilor, care înzecește puterile și efectele lor.

Cum să găsim acest criteriu care să fie quintesența tuturor? — Singură considerarea scopului final al tuturor strălucințelor românești, va destăinui mijlocul suprem. Numai cel care-și va aținti privirea asupra celui luminos punct central, în care convergența a mii de raze va aprinde focul individualității naționale românești, va putea exclama triumfătorul «Eureka», descoperind că, înainte de a concura toate în același focar, razele au purces toate dintr'un focar unic și că focarul din care au emanat toate, e identic cu acela în care se readună laolaltă. Dacă ținta ultimă a reculegerii naționale e afirmarea hotărâtoare a notei românești, apoi mijlocul acestei primeniri sufletești, criteriul unic al selecțiunii valorilor naționale, câtă să fie în funcțiune de capacitate națională românească. «Afirmă-te ca Român» va fi maxima străduinții obștești și norma lui «dignus es intrare».

Dar să încercăm a intra în dezvoltarea acestei maxime.

I.

Numele și calitatea de Român, este considerată de fiii neamului românesc în două chipuri foarte diferite, după două raporturi, din cari unul este aproape inversul celuilalt. — În primul sistem, Românul se raportează față de românismul său ca față de o moștenire fără datorii, a cărei risipă fără scrupul constituie dreptul sacru al succesorului. El privește calitatea sa de Român ca un izvor nesecat de drepturi și de privilegii în toate direcțiile. Dacă a început a se îndoii că «Românul e născut poet» și că «toți Românii sunt regi»¹⁾, el nu a încetat însă a se închina altor formule, care traduc tot așa de fidel conștiința nestrămutată a drepturilor sale intangibile. «Sunt Român și am dreptul de a mă naște bursier, a trăi funcționar și a muri pensionar». «Sunt Român și am dreptul»—iată refrenul perpetuu al sistemului *românismului ereditar*.

În al doilea sistem, Românul se raportează la românismul său, ca succesorul onest, față de o moștenire grevată de sarcini, a căror împlinire el o socoate ca o datorie a lui sfântă. El consideră darul de român ca o comoară la care numai după trudnica plată a datoriilor poate ajunge. O formulă consacrată, și care să incarneze această concepție nu există și îmi pare că acest fapt dovedește raritatea ei. «Sunt Român, am deci *datoria* de a deveni Român, de a cuceri eu singur românismul meu moștenit» — iată maxima acestui de-al doilea sistem al *românismului electiv*. «Cele ce ai moștenit de la părinții tăi, merită-le de vrei să le stăpânești» sună lozincă lui

1) Formulă în care—la alcătuirea Constituției române—un mare istoric al vremii cerea să se exprime principiul *egalității* tuturor în fața legii și a abolirii privilegiilor.

Primul sistem face din ereditatea națională un piedestal al tuturor drepturilor posibile, piedestal funest, care scutind pe om de a se susține pe propriile-i picioare, provoacă, pieirea treptată a caracterelor. Cel d'al doilea face din moștenirea lui nu atât un piedestal, cât o povară de datorii de îndeplinit, povară care nefiind de scuturat și întărind umerii spre a o putea susține, înalță sufletul la sentimentul sfânt al datoriei și ridică caracterul la înălțimea acestei datorii. Unul dizolvă sufletește prin sentimentul nobleței, care *indrițuește*; celălalt închiagă caracterele prin simțământul nobleței care *obligă*.

II

Care e terenul, în care se întinde fie care din cele două concepții?

În păturile adânci ale neamului, transmisiunea calităților naționale investeste caracterul fericit al inconștientei. Țăranul se naște și române Român, fără să o știe aproape; de aceea poate el e Românul tip. El traduce fidel și cu necesitate, el incarnează fără ași da seama și fără să poată altfel, sufletul național românesc. Lipsa unei conștiințe clare naționale, îl scutește de toate exagerările funeste ale orgoliului național, care apar în conștiința națională hipertrofiată a păturilor superioare. A fi Român precum curge apa și înverzește ștejarul; acesta e felul fericit al românismului ereditar inconștient.

Dar situațiunea devine alta în păturile superioare, în cari lumina conștiinței revelează fiecăruia valoarea transmisiunii ereditare în toată mărimea ei. Aici individul e conștient de românismul său, conștiința această umple întreaga lui ființă și în curând—printr'un proces psihologic firesc — ea îmbracă forma mândriei naționale hipertrofiate sau rău înțelese; mândrie demoralizantă și nimicitoare a năzuinții. — Acest proces sufletesc e următorul: Dezvoltarea conștiinței dă individului treptat, treptat, puterea de a se emancipa din lanțurile necesități ereditare; libertatea—până la un grad—de a opera o selecție în complexul caracterelor acumulate de ereditatea lui națională în adâncul întunecos al sufletului său, precum și între celelalte—pe cari mediul și împrejurările vremii tind să i le impună,—și a determina apoi el însuși rezultatul final al acestei selecții. Într'un cuvânt, față cu necesitatea absolută a țăranului de a fi Român și neputința sa de a fi altfel, față cu petrificarea lui în formele rigide moștenirii sale sufletești, individul luminat dobândește plasticitatea acestor forme și libertatea alegerii între afirmarea și negarea românismului său.

Dar aici, în posibilitatea alegerii între a fi și a nu fi Român, stă primejdia. Aici e punctul, în care intervine acea deciziune pentru unul sau cel-lalt din sistemele mai sus arătate, deciziune plină de urmări. — Fără îndoială că nu e unul, care să nu fie încredințat în sine că s'a hotărât pentru afirmarea românismului său; dar raportul de asemănare ori de contradicție între convingerea aceasta a fiecăruia și realitatea însăși, face marea sciziune a celor două concepții. Toți cred că s'au

hotărât a fi Români, dar unii au făcut-o de fapt, iar alții s'au înșelat pe ei înșiși.

Pe când unii, simțind cum apasă asupra-le povara gloriei străbune, simțind că Românul nu se naște ci devine, pornesc să cucerească prin luptă dreptul de a se numi Români și prin luptă să se afirme ca atari; ceilalți, cei mulți—umflați de orgoliul blazonului românesc ce poartă — își zic: «*suntem* Români» și prin aceasta chiar își taie singuri puțința de a deveni. Ei își neagă în fapt românismul, prin luarea lui în deșert.

Căci în vreme ce ei se leagă în siguranța fericită de a fi urmașii părinților lor și pe temeiul ei clădesc eșafodajul lor de privilegii, printr'o neînduplecată ironie a faptelor chiar, această siguranță minează temelia românismului lor. — Am spus că creșterea conștiinței are de efect de a scoate structura sufletească din starea ei de încremenire în sfera necesității și de a-i împărtăși o anumită mobilitate a elementelor, care o face accesibilă înrăuirilor din afară și deci schimbărilor de tot felul. În această stare, acumulările ereditare, ne-atinse până aici, sunt de-odată amenințate cu subminarea și cu treptata disoluție. În adevăr, sau conștiința în rolul ei de selecționatoare — veghiază ca elementele externe, cari intră, să fie din acelea cari mențin și stimulează calitățile ereditare; sau conștiința a adormit legănată de încredere și siguranță, iar elementele vrășmașe intră în voie, nimeni necerându-le parola. Primul caz e al puținilor aleși, cel d'al doilea e cazul nostru, în care orgoliul național adormind conștiința și răpindu-i simțul răspunderii și al datoriei, pătrunderea în suflet a elementelor dizolvante se face în toată voia, dată fiind mai ales puterea lor de insinuare. În timp ce voința individului dormitează legănată de credința că el e Român, fiindcă s'a născut ca atare, elementele moleșitoare, favorizate de acest sentiment de beatitudine și suficiență, se strecoară pe nesimțite în alcătuirea sa sufletească și tind la disoluția calităților naționale ereditare.—Și influența dizolvantă a culturii netrecute prin filtrul unei conștiinți vigilente asupra eredității, e nespuse de mare. Drept e că disoluția caracterului național ereditar, nu se face dintr'o dată și că el dăinuiește — sub stratul tot mai gros al elementelor intruse— ca potență menită a se actualiza în anumite momente de încercare. Sunt clipele hotărâtoare de desamortire, în cari individul, afirmându-se cu toată a lui tărie, se recâștigă pe sine. Dar ele sunt așa de rare, în cât nu izbutesc să risipească pătura de cenușe, care se toț îngroașe peste focul sacru și-l înăbușe în cele din urmă.

Cine privește cu luare aminte la manifestările păturii noastre culte, nu cred să nu se înfioare în fața galopantei disoluții a caracterelor sub efectul mândriei naționale rău înțelese. — Atmosfera greoaie a acrobaticii intelectuale care dispensează de simțire, a rodomon-tadei vide care dispensează de simțire, a agitației sterile care scutește de acțiune, — apasă respirația întregului organism național.

Incepeți cu liceanul român și priviți-i pașii copilărești conduși de mândria hipertrofiată a neamului, ascultați-l exclamând: «Sunt Român și totul îmi e permis, toate

căile îmi stau deschise», și îngroziți-vă de seninătatea suficientă a frunții lui, pe care nimic din grija datoriei nu vine s'o umbrească.

Continuați cu studentul român, această incarnare adorabilă a beatitudinii, această expansiune superbă a liceanului. Suficiența națională a acestui din urmă se lărgește în studentul român și ia pe nesimțite forma vastă a suficienței culturale absolute. Precum liceanul se simțea Român prin naștere, studentul se simte ca fiind din născare omul perfecte integrități sufletești; el se simte ca o *Minervă* eșită înarmată gata din capul părintelui său și nimic nu-l va zgudui din credința lui, nici afirmarea că întregirea personalității se face treptat prin luptă continuă, nici pilda înaintașilor lui, cari prin grele trudiri numai, au răzbit prin toate vicisitudinile istoriei, spre hotărâta afirmare a existenței lor naționale. „Ei au luptat, ca eu să dorm pe laurii lor; ei au agonisit, ca eu să risipesc“ pare a răspunde acest fiu risipitor.— Dar în speranța de a regăsi și mai sus pe acest fiu pierdut, înapoiat ca penitent la sânul părintelui său și lucrându-i cu cinste ogorul, să ne îndreptăm privirea spre pătura celor zece mii de sus. Roșind însă ne vom întoarce față de la priveștiștea aceasta, în care ploaia sonoră și scăpărătora a artificilor, maschează capitularea rușinoasă a conștiințelor.

Atunci ni se va desvăli sfîșietoarea contradicție între aparența de tărie sufletească și mizeria reală. Atunci, eroii înfumurării naționale vor apare în lumina lor adevărată: pigmei dezorientați și becisnici, temători de toate umbrele și mai presus de orice de stafia cotropirei străine.

Astfel, încrederea nemăsurată în puterea sa și în darurile succesiunii naționale, face slăbiciunea Românului de azi. Iar cei cari nu sunt nici tari nici Români întregi, ajung în sentimentul slăbiciunii lor la extremul cellalt al disperării epigonului eminescian. Pe când primii zic: *suntem* tari ca strămoșii; ei, scepticii, exclamă: *nu putem* fi ca strămoșii, căci vlaga lor ne lipsește nouă. Și unii și alții se amăgesc și se pierd pe sine.— Iar gândul cel drept care ar zice: «nu suntem ca strămoșii, dar putem deveni ca ei și *trebuie* să devenim», rămâne apanagiul unui nespuse de mic număr. Un amestec ciudat de dezolare și mângâiere te stăpînește față de spectacolul acestor *rari șanles*, cari supraviețuiesc naufragiului corăbiei purtătoare a tot ce-i românesc.

Mângâierea noastră e gândul că aceștia ridicându-și glasul dominator, vor începe opera de salvare a naufragiului moral obștesc. Impunând idealul lor concepțiilor, ei va să distingă cu intransigență între paliativul amăgitor și remediul radical. Spre a înfăptui revizuirea neînduplecată a conștiințelor și discernerea valorilor morale, ei vor impune conștiinței românești idealul *românismului electiv*.

III

Precum am văzut, tot Românul primește, prin transmisiune ereditară, un întreg tezaur de calități naționale. Dar pe când în sufletul păturii inconștiente, acest patrimoniu național, păstrându-și cimentul ereditar, rămâne neatins aproape de înrăuirile vrășmașe, — în sufletele

luminate de cultură, focul vieții conștiinței slăbește par-că coeziunea acestor elemente moștenite, și amortirea conștiinței înlesnind treptata atrofie și disoluție a elementelor dezagregate, risipa tezaurului moștenit se face cu mult mai repede decât s'a realizat acumularea lui.

Dar prin darul fericit, pe care i-l comunică libertatea ei de a voi, conștiința are tot așa de bine puterea de a construi precît o are pe aceea de a distruge organismul sufletesc. Când un anume ideal vine s'o umple și s'o înviorze, ea—mobilizând libera sa voință—știe să-și impună *imperativul* său moral și atunci—selecționând elementele patrimoniului său moștenit și câștigat, ea în-lătură cu energie notele vrășmașe caracterului național și întărește și închiagă din nou comoara sa ereditară.

— Care e idealul, care e imperativul dătător al impulsiei salvatoare?

Intrând în viață, tot omul găsește un anume capital sufletesc ereditar, depozitat fie direct, în sufletul său, sub forma pornirilor moștenite; fie în mediul său în-conjurător, sub forma culturai generale dominante. A primi pur și simplu acest capital, a-l accepta în mod *pasiv* și a se înjuga ca un rob sub dominația lui absolută, este caracteristica inconștienței. A-l cuprinde însă, pătrunzându-i întreaga sa activitate sufletească; a-l *reproduce* în sine precum l'au produs înaintașii, refăcând el singur procesul nașterii sale; a-l domina, înainte de a se lăsa dominat de el: aceasta este datoria aceluia care pretinde la *libertatea* sufletească. «Cată să dobândești tu singur calitățile oferite de ereditate; cată să-ți cucerești tu singur românismul tău» iată imperativul moral suprem.

Această poruncă interioară împinge conștiința la luptă vajnică. Individul e dator să uzeze de libertatea sa; el va să se afirme pe sine, imprimând urmele personalității sale, darurilor moștenite. Dacă agoniseala seculară a strămoșilor i-a dat calitatea de Român, el e dator la rîndul său să se câștige încă odată pe sine însuși, prin străduința neșurmată de a potența în sufletul său darurile specific românești.

Embrionul unei ființe omenești străbate din clipa concepțiunii până la forma sa definitivă, toată scara genealogică a speței umane, îmbrăcând treptat toate formele evoluției fiziologice a vieții animale, până la speța umană și reconstituind astfel concentrată în scurta perioadă a gestațiunii, toată istoria vieții terestre și a speței sale. Ceeace în chip *inconștient* realizează embrionul în domeniul fiziologic, trebuie să continue individul cu *deplină conștiință*, în domeniul sufletesc. El va să reproducă în ontogeneza sa psihică, toate etapele filogenetice ale nașterii sale; fie-ce Român va să retrăiască în dezvoltarea personalității sale, toate marile sbuciumări istorice ale neamului său; va să reconstituie în formarea ființei sale sufletești, toate luptele epice ale închiegării marelui trup național. Retrăind astfel cu intensitate istoria națională, fiecare individ va concentra în sine, răsfrîngându-le în urmă, toate vibrațiile sufletului obșteșc, tot astfel precum în fiece strop de apă se reflectă strălucirea eternă a soarelui.

Dar a retrăi adânc, în viața sa individuală, istoria obștească, nu vasăzică a o *cunoaște* numai, ci a o

înfăptui în sufletul său, căci nu cel mai mare istoric va fi cel mai mare Român, ci eroul, în al cărui gest creator se va incarna quintesența istoriei românești.—Reconstruind în sine edificiul *neamului* său, el va construi, încununând cu glorie, chiar piramida existenței *sale* morale.

Dar asemenea embrionului său, el va reproduce istoria națională rezumată și redusă la a ei esență. Prin chiar aceasta el o va întrupa purificată și înobilată, căci numai pașii ei *pozitivi*, însemnători de progres, își vor găsi ecoul în conștiința sa, ca unii cari singuri sunt de esența acestei istorii.

Și acei cari vor fi sfîrșit cu izbândă, această vajnică luptă sufletească, cari vor fi reînviat în jurul lor lăuntric victoria cea mare a neamului lor, victorie cucerită prin străduiri seculare,—aceia vor fi puterile nașunii, iar nu visătorii, cari oglindind în opere de artă palide chipuri și gesturi, cred că au reînviat măreția trecutului. Nu *arta* visătorilor, ci *viața* singură a acelor a e în stare a reînvia trecutul și istoria și după această minune a realiză alta, aceea de a naște viitorul, de a creia istoria.

Urmările acestei lupte întru cucerirea românismului sunt nemăsurate. Pe de o parte calitățile ereditare devin calități câștigate; darul anodin al strămoșilor este transformat în glorioasă cucerire personală; iar prin aceasta, depozitul inert și sterp de până acum dobândește însuflețirea vieții proprii și caracterul de organism viguros, înzestrat cu cea mai largă fecunditate. Românismul moștenit, patrimoniul mort și fără fructe devine românismul cucerit, energie actualizată prin luptă, și cheazășie a rodniciei viitoare.—Iar pe de altă parte, lupta proprie și izbânda care-l încunună, conferă individului o demnitate fără seamăn, căci îl înalță sufletește la îndoitul merit față de sine și față de strămoși. El simte că din robia față de străbuni—sclavie ce apasă așa de greu umerii inconștienței și îi încătușează brațele—din robia aceasta el s'a răscumpărat prin actul său de libertate. Acum, când prin luptă eroică și-a cucerit libertatea, el nu se mai simte tributarul umil al strămoșilor, ci aliatul mândru, întregitorul urmașilor săi.

* * *

Idealul românismului cucerit este singurul menit să realizeze ilustrațiunea conștiinței noastre naționale. Urmarea imediată a acestei selecții sociale, va fi aplicarea acestui criteriu de către fiecare individ în parte, în forul conștiinței sale proprii: în locul alegerii obiective va urma selecția interioară executată de fiecare asupra complexității sale sufletești. Iar rezultatul ultim va fi regenerarea morală obștească, ieșită din lupta obștei și mai ales din lupta interioară a fiecăruia.

Când această *restituire* morală *in integrum* va trece din starea de vis în aceea de fapt, atunci aurora mării zile va împurpura zarea; atunci, și numai atunci ne va fi dat să vedem răsărind cu glorie la orizontul culturii universale, soarele individualității etnice românești. A aprinde soarele zilei aceleia pentru sine și alte neamuri, este tot rostul ființării acestui neam. De și-ar risipi însă în vânt, ori de ar lăsa să-i ruginească în pământ talantul ce i s'a încredințat, el ar fi un neam pierdut și nevrednic de pomenirea istoriei.—Și unde e nemurirea ori moartea neamului, e și gloria ori pieirea fiecărui Român.

I. Mrejean-Infra.

LITERATURA

Lui Eminescu

*Noi suntem morfi... și totuși ne'nfioară
Adâncile oftări de poezie
De care tu c-o rară măestrie
Le-ai deșteptat în noi odinioară.*

*Noi suntem morfi... dar geniul tău coboară
De versuri dulci divină armonie,
Trezește 'n noi a ta filosofie
Și re'nviem ca pentru 'ntâia oară!*

*Ca tine nimeni nu ne-a cunoscut...
Parfumului subtil de flori de tei
Și inimelor calde de femei,*

*O, nimeni să le cânte n'a știut!
Iți porfi și azi iubirea pe alei,
Visezi mereu... Noi suntem morfi de mult!.*

George Duma

PESTE DORNA....

1 Iulie. — La mormântul dela Putna.

Eră o zi senină, pela începutul lui Cuptor, veleatul 1466, când Ștefan porni dela Scaunul Domnesc dealungul Sucevei. E mare ceata flăcăilor în urmă, și mulți feciori de Curte înconjoară calul Domnitorului, înveșmântat în brocárd de mătase, cusut în fir. Merge Voevodul a gale, pe sub colnicul umbros, vesel, cu fruntea senină, cu pletele legănate în boarea lină; iar ostașii cântă după el, cu glas de voinici, întorși dela luptă grea, de departe, dar cu mare isbândă.

După lungă cale, ridică Ștefan buzduganul, stăvilește armăsarul în frâu, și-și oprește plăeșii, sub poale de codru verde.

Poposește ceata, poposește Voevodul la umbra deasă, pe maldărul de fân. Se prelinge părâiașul pe la capu-i, cântă undele și susură frunza; iar Domnitorul ațipește în mirosul bradului și al pâlcurilor de flori, în mijlocul flăcăilor, împânziți pe valea răcoasă.

Un glas se închiagă de unde-va, de sus, și trece ca un fâlfăit de aripă pe la urechia Voevodul: «Nu-ți depărtă gândul dela Domnul». Tresare Ștefan, se freacă la ochi și într'o clipă adună flăcăii din corn.

Aci, în poenița cu flori, alege Domnitorul loc de pomenire.

Iă Ștefan Vodă doui copii de casă, cu părul galben, și inelat și cu ochii de cicoară, ia și pe vătaful lor,

apoi câte-și patru urcă muntele din față și 'ntind arcurile spre poiana dela poale.

Se înfige cea dintâi săgeata Domnitorului:

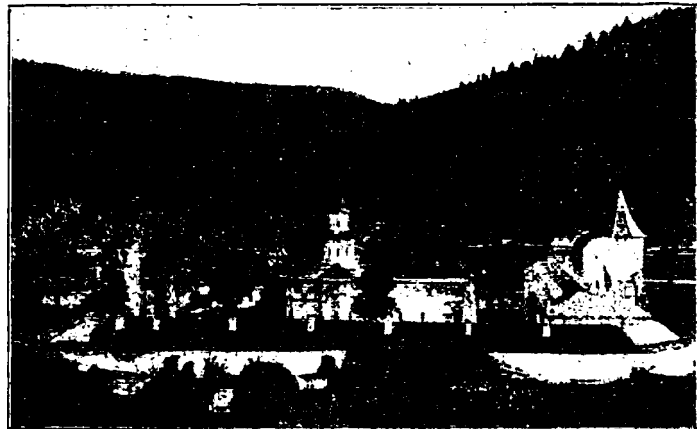
— Acolo să se croiască altarul răsună glasul stăpânului.

Cade mai în urmă săgeata vătafului:

— Insemnați poarta! poruncește Vodă Ștefan.

A tras și un copil, și săgeata lui a urzit clopotnița. Ochește văzduhul al doilea bălăior, ține cât-va arcul întins și brațul plin, încordat; apoi sbărnâie săgeata peste celelalte, trece apa și se înfige în piscul verde dincolo de părau...

S'a mâniat Domnitorul, și, iute la fire cum era, a poruncit să retez capul, care a cutezat să-l întreacă...

Mănăstirea Putna, zidită de Ștefan-Cel-Mare, la anul 1466.

... Bătaia grea a clopotului trezește gândul dus înapoi și unul câte unul pășim pragul, în urma călugărilor chemați la sfânta slujbă. Un miros de ziduri vechi, amestecat cu tămâie, ne întâmpină și un rece de piatră învăluie fețele.

Trecem pronaosul bisericii. În dreapta ne oprește o piatră împăienjenită de vreme, pe care abia se slovește: «Ștefan Vodă cel Mare, Domnul Moldovei». Pleacă în frunțe, ca sub un îndemn puternic și rămânem pironiți lângă mormânt. Și cum stăpânește tilna sfântă împrejur, un glas parcă se coboară prin ochisorul de lumină al turnului și umple toată biserica: «Făceți-vă cruce!» Se pleacă mai mult trupurile și mâna pornește spre 'nchinăciune, în vreme ce un călugăr tămâie colțurile lăcașului. Iar deasupra pietrei, în fumul depe urma cădelniței, se închiagă aievea chipul bătrân, cu barba albă, cu buzduganul într'o mână și crucea întralta, al Marelui Voevod, așa cum a închis ochii în vara veleatului 1504. Se smucește Ștefan, ridică brațele înarmate și arată spre moșia apărută de el, pe care ar vrea s'o mai privească odată, de sus, de acolo dela Scaunul lui... Se risipește fumul și umbra pierde sub lespede grea.

Intr'un pas de loc l-a închis pe Marele Ștefan, el, care nu încăpea dela Nistru până la Tisa. Vulturul fără odihnă, nălucea când peste porțile Chiliei și Cetatea Albă, când la Podul Inalt în mijlocul Turcimei; apoi la Răsboeni îngenuche pe movila de trupuri ostăcești și ridică biserică acolo, spre pomenirea sufletelor; iar la Codrii Cosminului se înrăește și ară cu Leșii Dumbrava roșie. Invingător de 44 de ori și tot de atâtea

biserici urzitor; neîntrecut de altul, mare la gândire, mai mare la fapte,—l-a supus acum o piatră mică, i-a năbușit trupul sub ea și nu-i mai dă drumul...

— Cu pace, Domnului să ne rugăm! răsună glasul călugărului în strană.

Plecăm ochii și ne facem cruce înaintea cădelniței cu tămâie.

Plimbăm privirile. Față în față cu Ștefan, repauzează Vochița, fata lui Radu Vodă, venită și ea lângă soț la 7 ani mai târziu. Alături de mama vitregă mai sânt doi copii din flori ai Domnitorului.

Dea dreapta părintelui a venit Bogdan, după ce a purtat cu cinste Coroana aproape 13 ani. A venit să odihnească pentru vecie, după ce a împlinit graiul răposatului și a răscumpărat Pocuția; după ce a îngenunchiat pe Leși, arzând totul în cale până la târgul Liov, unde a săpat chipul lui în poartă, care a rămas multă vreme acolo, în ciuda craiului Alexandru, că nu voise să-i pețească pe soră-sa. S'a însurat el Bogdan cu domniță de legea lui, dar până a închis ochii, a oțtat după Elisafra, că mult era frumoasă Crăiasa și mult o iubise Domnul...

S'au adunat lângă rădăcina părintească toate roadele: Petru Măjerul, poreclit și Rareș, viță de pescar, împletită cu sânge de Domn. Isteț la luptă ca și tat-său, bun la suflet, cu dreptate la Dumnezeu și urzitor cași Voevodul Ștefan, al multor biserici.

Aci repauzează vijeliosul Ștefăniță, nepotrivit la fire cu tat-său Bogdan, lesne mânios și răzbunător fără multă cumpăneală. Aci și Maria din Mangop, a doua soție a lui Ștefan din neam împărătesc; Doamna lui Rareș, întâia-i soție; aci odihnește și Mitropolitul Teoctist, miruitorul până la adânci bătrâneți al Domnilor, tovarășul neclintit de gând și de cale al Marelui Voevod.

Cinste și mărire lor...

— Amin!.. ține călugărul glasul, lung.

S'a isprăvit slujba. În urma părintelui Patraș, starețul Mânăstirii, suim scările Capelei, unde sa află odoarele vechi. Tresem printr'o sală îngustă și cam întunecoasă. Ne oprește o ușă de fier. Arhimandritul supune broasca cu o chee mare și zăvorul se trage cu sgîmot. Intrăm. Un dulap negru, se ridică lângă peretele din fund. Pe ușa-i grea, păzesc trei încuetoari de fier. La fiecare starețul are câte un meșteșug, pe care nu-l poți prinde, ș'apoi învârtește cheea.

Se crapă în două ușa, și lumina bogată, închisă în dulap, dă năvală afară, aprinzându-se și mai mult în razele încrucișate prin cele două ferestruie ale Capelei.

Scoate arhimandritul odoarele rând pe rând, și încet, deabea atingând degetele, desface bogăția sfântă, purtată în vremuri vechi. Un omofor, lucrat în fir de aur și argint, o iconiță, cu chipul Maicei Domnului, stropită toată numai în boabe de mărgăritar și pietre scumpe.—Câte nopți și zile n'a migălit Maria din Mangop la cusutura mândră! Impletea Domnița firul, înșiră mărgăritarul și oftă când ridică ochii și se vedeă singură în ceardac; atunci își făcea cruce, îngână într'o

frântură de rugăciune numele soțului, pornit de parte, și iarăș începea să coasă...

— Aci avem două evanghelii! ne arată părintele Patraș alt raft.

Pe una e scris leatul 1590. Arhimandritul desface încet scoarțele groase cât două degete și cătrănite de vreme ale celeilalte. Slovele mari, trase cu mâna, ne vorbesc de veleatul 1496; iar colțurile foilor, îngălbenite, rupte pe unele locuri și șterse în multe părți, dă să ne spună viața lor, dar părintele ia vorba 'nainte:

— Aistă evanghelie a stat multă vreme într'un puț, ascunsă de furia Tătarilor.

Scumpă pecetie a graiului și a legii noastre!..

Ne arată starețul inele, cercei, cădelnițe, cruci, toate de aur și argint, împodobite cu pietre scumpe,—toate din vremile mari ale neamului.

Plimbă apoi, prin fața fiecăruia, o cruciuliță legată în aur, și pe care se slovenește, în limba grecească, veacul 812 dela Chritos.

— Este făcută cu lemn din crucea Mântuitorului,—începe sfinția sa Patraș, ținând cruciulița tot sus,—și adusă dela Sfântul Munte. Se zice că chiar Domnitorul Ștefan a adus-o!..

Mai plimbând-o încă odată prin fața fiecăruia:

— Dovedit este, că Marele Voevod a purtat-o la gât în toate războaiele sale...

Câte-va oase stau răvășite în alt raft, lângă o țeastă rotundă. Nici găurile seci, unde jucau odată ochii negri, nici fruntea limpede, unde se arcuiau sprâncenele, nimic nu mai spune de frumoasa Maria, fica lui Ștefan cel Mare.

Apoi o haină a lui Bogdan, un acoperiș de cap, numai în bentițe de aur și argint, purtat de Elena, sârboaică mândră a lui Petru Rareș; toiage vechi, mitre de egumeni și multe rămășiți, găsite la cercetarea mormintelor Domnești.

Când să ieșim, ne cad privirile pe o lacră mare, lucrată din lemn de abanos, și legată la colțuri cu cătușe de aramă. De jur împrejur și pe capac sânt cioplite toate muncile Sfântului Ion cel Nou.

— Aci a adus Alexandru-cel-Bun moaștele sfântului din Suceava!.. ne dă deslușiri numaidecât părintele Patraș...

Coborâm scara, ieșim din curtea Mânăstirii, și gândul tot nu vreă să pornească de lângă comoara sfântă...

* * *

Apucăm un drumușor mic, bătătorit mai mult de picior. După ce mergem nițel pe marginea apei, dăm de o stâncă mare, cățărută în poalele muntelui. Un ochi de chilie pătează bolovanul de piatră. Nu poți să nu te abați! Ca un stângen jumătate latul și tot așa lungul, atâte peștera. În ea este frig și miroase a sfoiag.

Poporul de prin meleagurile astea îi spune Peștera lui Daniel, deși istoria ne arată că în altă parte ar fi trăit pusnicul, pe valea Moldovei.

Fie că a văcut Daniel aci, fie că a văcut alt pusnic, tot una e. Ori și care a fost, tot în tovarășia gândului și în paza credinței și-a petrecut viața aci, fugit de lume

și de relele ei. Ca o mărturie a veacurilor cari au trecut peste peșteră, este urma icoanei, săpată în piatră, unde se mai vede aievea ș'acum, un chip de sfânt, apoi firida din fund, cu dâra negricioasă, lăsată de fumul candelii.

Trecem pârăul Putna peste o podișcă îngustă. În largul văiei, se 'nalță ca un țest, cu creasta gogoneață, Piscul Crucișorul. Nici un copac nu crește aci, numai păiuș moale și verde ca brotacul.

Tot frângând calea, supunem urcușul într'o jumătate de ceas.

O stropitură de albeață peste verde, așa pare satul cu căsuțele răvășite la poalele munților. Mai deoparte, veghează, ca un paznic bătrân al văilor, Mânăstirea, cu turlele aprinse în soare și cu chiliile vechi, încinse în brâu gros de zid.

Se plimbă ochii peste fâșăia de apă cotită, peste mioarele bulucite sub val, peste vârful brădetului, și de acolo mai departe în largul zării, plouat de soare, până unde întinsul dă mână cu albastrul cerului, până unde se isprăvește văzduhul...

Se duc privirile îneștire, se duce și mintea în trecut. Și, undeva, nici sus nici jos, într'o năzărire, răsar patru săgeți... Cad trei, urmează una... Clipesc ochii, trecutul piere...

O cruce de piatră, mucigăită și măcinată pe la colțuri, stă cam într'o rână la spatele nostru. E mărturia căpșorului bălăior, care a cutezat să întrecă în săgeată, pe «cel neîntrecut»...

* * *

Tot drumul pe care am venit, ne poartă cu târăgăneli, căscături și poposeli câte-o jumătate de ceas. Iar la Rădăuți s'au mai urcat vreo 30 de târgoveți, din neamul lui Israel, cu perciunii înticșiți de praf, pălăriile soioase și caftanul, lung până'n pământ, muiat în untură par'că! Unde e legea înțeleptului Moise, care învăța spălare și curățire, de câte ori ridici mână, fie spre rugăciune, fie spre faptă?!

Ce rău îi stă «grădinii», cu astfel de gunoaie!...

Aproape de îmbucătura Sucevei cu Sucevița, răsare în depărtare, mai în susul pârâiașului, satul Milișăuți. În vremile mării Moldovi îi zicea Bădăuți. Aci a închinat Ștefan-cel-Mare lăcaș de pomenire mucenicului Procopie, după lupta cu Țepeluș, dela Râmnic, când i s'a arătat sfântul în somn și Vodă Ștefan a învins. Așa a rămas biserica până azi, cu zidurile puternice, cași urzitorul, cași vremile în care s'a zidit...

La Hatna schimbăm drumul de fier. E legătură de hotare p'aici, mașina pufnește pe nări, svârle fum și se năpustește pe linia împărătească. Fug stâlpii de telegraf în urmă, ca niște clipe, fug undele repezi și limpezi ale Solonețului, fug satele în zare. Costâna a rămas departe, vin Comănești, apoi Părtești,— toate cu porți românești, căsuțe de bârne, spoite în alb, și încinse de curți mari, cu porți cioplite frumos din lemn.

La Cacica, — unde se îngădue trei neamuri: românii nemții și rușii, — se hotărnicesc livezile și câmpiile întinse. De aci se închide zarea și umbre mari se ridică

una peste alta din ce în ce mai 'nalte. La poalele brădetului se revarsă Mânăstirea-Humorului pe lângă talazii vioi și iuți ai pârâiașului, care a botezat satul. Aci vâcuește biserica lui Teodor, marele logofăt al lui Petru Rareș, cu mormântul urzitorului și al soții sale Anastasia.

Tot la vale duce drumul acum, printre dealurile împădurite, printre culmile de brad și fag. Se deschid două fâlcii cu fund adânc și îmbucă două ape. Inghite Moldova Humorul, cotește apoi la dreapta și și crestează drum adânc, peste culmile din cale-i.

Dacă ai tăia valea Moldovei și ai ține pârâiașul Voroneț, nu departe, în adânc de cadru, într'o poeniță tăinuită, ai da de mânăstirea Voroneț. Biserică închinată de Ștefan-cel-Mare sfântului Gheorghe, acolo unde a fost chilia lui Daniil Sihastru, spre pomenirea zilelor, când Domnitorul rătăcea prin locurile astea, desnădăduit, singur, fără flăcăi, și când numai pustnicul l-a îmbărbătat.

Dela Gura-Humorului,—orașel curat și cu rânduială frumoasă,—prindem de tovarăș pe Moldova. Și tot mereu ne încrucișăm cu apele ei, când pe dreapta, când pe stânga.

Se domolesc talazii pe sub malurile 'nalte, pe sub stâncile ascuțite, și într'un legănat de frunze, se începe un cântec bătrânesc. Toarce cântecul duios și o poveste mult doinită își ia fir din undele fărâmate în albastrele, din desiș de codru verde; spune valea de un fecor de Domn, frumos și viteaz, de o ghioacă țintuită, de o vânătoare mare, cu flăcăi voinici și chipeși; apoi de gonacea vânatului, nedespărțita Domnului. Trece cântecul la vale peste munți, peste câmpii, peste livezi, și duce apa mai departe povestea cu Dragoș mândru ca un soare și cu Molda lui cea dragă...

La îmbrățișarea Moldovei cu Moldovița fură ochii satul Vama, presărat în lungul văiei,— poartă a vremurilor vechi, când Domnii orânduiau aci vămuirea neguțătorilor. La marginea Vămei, pe deal, se ridică un stâlp mare de piatră, de pe timpul lui Mihai Racoviță, spre pomenirea acelei încăerări ce a avut loc pe la 1717 între Tătarii năvăliți pe aici și ostașii Domnitorului.

Când vine vorba de Mihai Racoviță, vin în minte și acele vremuri grele, în cari i se dedese a treia oară Domnia de Puterea stăpânitoare. Multe dări i se cereau Domnitorului român de către dregătorii din Țarigrad, multe și grele biruri puseseră Racoviță pe țară: vâcărutul, vieritul, oieritul, ș'apoi fumăritul, câte două ughi (galbeni) de fiecare horn.

Nu răutatea Domnitorului, ci nevoia, făcuse legile astea!

Intr'o vale de farmece și de taine întâlnim satul Prisaca. De aci încolo: pădure nebună, cocoase de munți, câte un pârâiaș căsnit de stânci și pustiu...

Se deschide o gură adâncă și numai decât încep să răsară, una câte una, ca niște mărgelile albe, casele cuibului de odinioară, cu ciobani voinici și mândri, nesupuși altădată nimănu, stăpâni de baștină în aste meleaguri.

I. Chiru-Nanov

DARI DE SEAMA

Al. Gr. Soutzo: *Quelques poésies de Mihail Eminescu* traduite en français. [Lassy- H. Goldner, 1911]

Anul trecut, institutul de editură «Minerva» ne surprindea printr'un însemnat număr din poeziile lui Eminescu, pe care D-na Miller-Verghi își luase — singură probabil — însărcinarea să le traducă în franțuzește, și pe care amintita editură înțelegea și își îngăduia să le dea publicului.

Încercarea aceasta, — așa de îndrăsneață pentru că era pornită cu așa de modeste puteri — nu a reușit, cu tot concursul d-lui Vlahuță — un veteran, acesta, al literelor române. Iar cei care vor fi stăruit mai des asupra observației că nu numai limba, dar chiar fondul de gândire al lui Eminescu e profund, specific românesc, au tras din încercarea aceasta practică, o soluțiune negativă pentru problema traductibilității poetului nostru. — Și totuși, mai mult decât unul din cetitorii — greu încercați — ai d-nei Verghi, se vor fi gândit, cu siguranță, la alte traduceri, pe care le publică pe vremuri, în Iași, venerabila revistă «Arhiva». Versurile acelea, semnate de Alexandru Gr. Sutz, au trecut pentru mulți neobservate. — Aceasta însemnă fără îndoială o pagubă; de aceea, adunându-le într'o broșură, D-nul Rudolf Suțu — fiul poetului mort acum — face un real serviciu literaturii noastre.

Broșura aceasta a apărut, în adevăr, la Iași. — A apărut în preajma desvelirii monumentului de la Galați al lui Eminescu, ceea ce însemnează că e și mai bine venită. —

Tipărită pe o hârtie și într'un format aproape simpat, ea conține traducerea franceză a 6 poezii dintre cele mai cunoscute: *Despărțire*, *La steaua*, *Mamei*, *Somnoroase pășărele*, *Doina* și *Veneția*. Editorul, forte de valoarea reală a traducerilor, dă în comparație textul românesc al bucăților. Gestul acesta e un gest de curaj. Dar în cazul de față el nu e fără folos. În adevăr, dacă lucrarea ar fi fost îndoielnică, o confruntare cu textul nu putea fi decât dezastroasă. Așa cum se prezintă însă, cetitorul e îndemnat să compare, iar comparația nu e de loc în paguba traducătorului. — Pentru că de fapt traducerile sunt bune. Textul românesc e fără îndoială dificil. Fraza prezintă adesea forme cu care noi nu suntem deprinși; — cea ce nu o împiedecă să fie perfect în spiritul limbii noastre, pe care nu îl prea cunoaștem. Noi — desigur — avem posibilitatea să prindem înțelesul pe deplin. Dar pentru un traducător o asemenea sintaxă prezintă greutăți uneori insurmontabile. Și aceasta este așa de adevărat încât, în traducere, unele versuri își pierd cu desăvârșire forma, pentru a nu păstră — dacă și aceasta se poate — decât o nuanță sufletească asemănătoare. — Dar acestea sunt accidente. Poet, el însuși, Alexandru Sutz a reușit, mai mult decât odată, să trăiască *adânc* și *complet* fondul de minunată melancolie a poeziilor lui Eminescu; și cea ce e mai fericit, el a avut norocul să prindă

forma *unică* aproape în care viața aceasta s'ar fi putut redă în franțuzește. —

Multora, rândurile acestea li se vor părea exagerate. Asta ar însemna să fie nedrepti. *Doina* e fără discuție slab tradusă. Dar ea e intraductibilă. În schimb, altele sunt minunat redade. Un elementar spirit de echitate ne obligă prin aceasta, să trecem peste *Doină*. Vom concede că traducerea nu întrece nicăeri aproape textul; dar aceasta tocmai pentru că e traducere. Nu rare ori însă versiunea franceză o egalează pe ceastălaltă. Cel mai bun exemplu e „*Veneția*.” Endecasilabul românesc — așa de puțin propriu limbii franceze, e înlocuit cu alexandrinul. În tot timpul însă impresiunea rămâne în ambele texte aceași. Iată:

*De Venise la vie est éteinte à jamais,
Plus de fête de nuit, plus de chants d'allégresse;
Aux escaliers de marbre, aux frontons des palais
La blanche lune envoie une pâle caresse.*

*Okéanos gémit le long des tristes quais,
Lui seul ayant toujours l'éternelle jeunesse.
Sa douce fiancée a vécu désormais
Et, contre de vieux murs, il se heurt en détresse.*

*Ainsi qu'aux champs des morts sinistre est son silence.
Pontife survivant des beaux jours d'autrefois,
Saint-Marc, lugubrement, sonnel'heure aux beffrois.*

*Avec un glas profond et tombant en cadence,
De son ton de Sibylle, il dit bien doucement:
„Un mort ne revient pas. C'est fini, belle enfant!”*

Și — mi-e îngăduit a o spune? — unele versuri de aci sunt mai bine ca în românește. —

.... Despré traducerile acestea s'ar putea încă adăuga multe lucruri. Dar cine se gândește la toate greutățile pe cari trebuie să le înfrângă un traducător al lui Eminescu, nu poate să fie pentru încercările acestea decât foarte elogios; ar fi obligat să fie așa de elogios încât nu l-ar crede nimeni. Deci, cetiți-le. Cetiți-le nu în dușmănia pe care o dă gândul că un poet așa de mare ca Eminescu e intraductibil, — ci în curiozitatea binevoitoare pe care o ridică încercările entuziaste și îndrăsnețe.... Și veți avea fiecare părerea de rău că broșura aceasta se sfârșește așa de curând.

N. I.

Epuizându-se întregul prim depozit de colecții de-ale volumelor V, VI, VII, VIII și IX din revistă, legate frumos în scoarțe tari și cari fuseseră puse în vânzare pe prețul de lei 1.50 fiecare volum, — rugăm pe toți cititorii cari ne-au adresat cereri în ultimul timp, să binevoiască a aștepta până ce o altă serie de volume ne vor sosi dela legător și cari le vor fi pe dată expediate fiecăruia după întâietate.

Cum e de așteptat grabnica epuizare a întregului depozit, amintim încă odată celor dornici de a avea în bibliotecă „*Noua Revistă Română*”, că pe lângă prețul de mai sus de lei 1.50 pentru fiecare volum, (un volum cuprinde până la 450 pagini), se va alătura pentru provincie și costul transportului: 60 bani pentru 1 sau 2 volume; 1.10 pentru 3 sau 4 și 1.35 pentru toate 5 volumele.

ÎNSEMNĂRI

Discursurile dela monumentul lui Eminescu.— Duminică trecută s'a desvelit statuia, pe care un comitet de oameni de elită din Galați au ridicat-o marelui poet Mihail Eminescu.

A fost o zi de frumoasă sărbătoare pentru cultura românească. Galații, vechiul oraș comercial, a dat o pildă pe care multe orașe ar trebui să o imiteze.

S'au ținut discursuri.

Au vorbit membrii din comitet. Discursuri inimoase. De altminteri fapta lor bună vorbea dela sine.

D-l Ministru al Instrucțiunii publice, d. C. C. Arion, ca totdeauna măiestru al cuvântului, a ținut un discurs mult aplaudat. D-l Ministru a avut, spre lauda sa, tactul de a nu aminti de loc de legătura dintre opera lui Eminescu și istoria partidului conservator. Toți adevărații admiratori ai poetului au interpretat acest tact ca un sincer omagiu adus memoriei lui Eminescu.

Din partea Academiei Române a vorbit d. *Duliu Zamfirescu*. Este de reținut din discursul său următoarele cuvinte:

„De îndată ce poporul român s'a așezat în pacea unei domnii pline de belșug și înțelepciune, poetul a eșit din negură și s'a înălțat peste mizerie. Par'că toți Românii au eșit deodată trâmbițând prin fiul lor glasul unui inger ce cuvântă în limba neamului necazurile, durerile și aspirațiunile lui.

„Eminescu a fost un poet mai mare de cât timpul în care a trăit. Este cu puțință aceasta? Noi credem că da. Dante a fost mai mare de cât timpul lui; Goethe și Beethoven de asemenea. Dar mai mult de cât atâta. Epoci și popoare întregi în Europa sunt mai presus de alte epoci și alte popoare ca și cum rasa albă ar avea vre-o nevoie de regenerarea idealului“.

D-l *Niculae Iorga* a vorbit în numele foii ce se tipărește la Vălenii de Munte, și ca totdeauna, s'a lăudat mai întâi pe sine:

„In numele unui curent de critică și muncă de dărâmare și de mai mândră rid care a clădirei, de tăgăduire nesfelnică, de afirmare îndrăzneată, curent care plecat din domeniul literaturii, a cuprins azi, o putem spune cu mândrie, tot câmpul vieții naționale și tot cuprinsul pământului locuit de Români, aducem închinare de urmași recunoscători, de continuatori prin fapte rodnice ai gândului înalt,— lui Mihail Eminescu, om mare al nației, poate mai mult și de cât unui genial poet.“

Incomparabil de frumos a vorbit poetul *D. Anghel*. Mai cu seamă următoarele cuvinte au produs o adâncă emoțiune în publicul care era de față:

„Noi cei care am dibuit pe urmele lui gigantice, noi care l'am iubit și l'am urât, o simțim aceasta. L'am urât, pentru că în umbra pe care o face un munte uriaș, arar mai poate ceva să crească. Personalitatea lui covârșitoare încremenise formele în tipare cu neputință de sfărâmat, adunase toate florile și imaginile ca și cum n'ar mai fi voit să lase nici una după dânsul. Pe când el își desfăta creștetul în lumină, bucurându-și privirile de priveliștile ce le vedea în zări, noi nu mai găseam nimic de spicuit și rămași în umbra lui, îl întâlneam pretutindeni ori încotro am fi vrut să apucăm.

„L'am iubit însă, pentru că ne-a făcut să râvnim spre lumină, să stăruim în căutarea altor flori, pe care le bănuiam și nu le vedeam nicăierea încă, să ne ridicăm brațele spre alte mirajuri care năluceau în zări.

„A exprima inexprimabilul, a da o formă lucrurilor in-forme, a-ți pierde timpul cu alternarea monotonă a cadențelor, a trezi prin ritm sensibilități adormite, a face di-

cuvinte un leagăn cu care să adormi durerile altora, adesea un surâs pe o gură ce a uitat poate de mult să râdă, printr-o fericită corespondență de imagini sau de sunete, și din toate acestea să faci să nască frumosul pe care să-l dăruiești contemporanilor tăi, poate fi ceva mai sublim?“

Ingrată a fost situațiunea d-lui *I. A. Basarabescu*, reprezentantul revistei „Convorbiri literare“.

În toate discursurile câte s'au pronunțat, nu s'a făcut nici o vorbă de însemnătatea pe care societatea „Junimea“ ar fi avut-o asupra lui Eminescu; și d. Basarabescu tocmai aceeași temă a trebuit s'o desvolte!

D. Basarabescu s'a achitat de ingrata sa sarcină prin câte-va cuvinte spirituale: „Pesimismul lui Eminescu a izvorât, după d. Basarabescu, din hazul ce se făcea la seratele Junimei, căci plânsul aduce răs și răsul aduce plâns!“

Au vorbit și mai mulți reprezentanți ai studențimii. Discursurile acestora, de câți-va ani, sunt stereotipe. Fie că sunt în fața lui Mihail-Viteazu, fie că sunt în fața lui Eminescu, studenții noștri repetă aceleași fraze.

Seria discursurilor a încheiat-o d. *I. Bacalbașa*, care a vorbit în numele presei. — A. C. C. —

De vorbă cu sculptorul *Storck*.— Gândul ridicării unui mo-

nument lui Mihail Eminescu, eră legat strâns, și în primul rând, de cel al unui artist vrednic de această încercare temerară. Mai înainte de-a se fi gândit la orice, inițiatorii aveau să se îngrijească de o înfăptuire vrednică, în blocul nepieritor, a acelei creațiuni mărețe, a acelei gândiri suverane și-a acelu suflet alintat de poezie, care— toate la un loc— trebuiau să ne apară în chip fericit, de sub dalta maestrului ales.

Numele lui *Fritz Storck*, a putut, cu drept cuvânt, risipi, de la început, pregetarea lor îngrijorată de gândul unui monument chipeș și insolent. Și așa, arta lui— numai de pătrundere atentă a adâncurilor sulletești, ne-a putut scuti astăzi de cea mai penibilă dintre amărăciuni.

Ni s'a părut ca fiind de-un interes frumos, să mergem și să aflăm ce ne poate spune unul din cei mai aleși artiști ai noștri, cum e *Fritz Storck*,—acum, când dalta-i și-a spus ultimul cuvânt al ei:

„Ce pot să-ți spun despre conceperea acestui monument?

Am fost fericit când mi s'a dat însărcinarea aceasta, căci de mult mă frământa gândul să fac un bust al lui Eminescu, care merită după mine să treacă la posteritate sub alt chip decât acela în care a fost plâsmuit de diferiți sculptori până acum. — Am fost mereu adânc impresionat de opera lui și mă bucuram la ideea de a putea realiza pe Eminescu așa cum îl visam eu. Când mi s'a cerut să prezint o machetă

a statuei, am stat o lună fără să mă încerc a pune ceva pe hârtie sau a face o schiță; dar în tot timpul acesta nu m'am gândit decât la *el*; și nu am citit decât din operele *lui*; când, într-o clipă, îmi apărî o viziune, nebuloasă la început de cum ar trebui să fie monumentul: Eminescu făcând trup cu o stâncă peste care să planeze spiritul lui; iar la bază, făcând parte din această statuă, un Geniu care să poarte faclia genului său luminos.

Aceasta mi-a rămas ca idee călăuzitoare de la prima schiță și până la ultima lovitură de daltă pe care am dat-o marmurei.—După mine, Eminescu nu putea fi reprezentat pe soclu în redingota unui personajiu oarecare. Orice vestmânt banal ar fi fost un sacrilegiu pentru eternizarea unui asemenea om. — Afară de aceasta, egoismul artei mele a făcut să fac din monumentul acesta și o bucată de sculptură care să intereseze indiferent de ceea ce reprezintă. Toate acestea la un loc, au contribuit la crearea acestui monument și așa fi foarte mulțumit dacă așa fi reușit să realizez o mică parte din aceea ce visam sau așa fi voit să fac. Foarte multe osteneți mi-au dat studiul bustului. Am avut patru fotografii din diferite epoci ale vieții marelui poet, și cu ajutorul lor am creat, ca să zic așa, figura lui Eminescu așa cum o vedeam eu concretizându-se din opera lui.—Geniu creator, cugetare, suferință, nepăsare de toate, aceste trebuia să vorbească bustul meu și vai! cu ce multă trudă am putut smulge formelor și marmurei, aceste expresii multiple!... — *Bel.* —

Zile de toamnă.— În numărul acesta, închinat marelui rap-sod al Morței, îmi veți îngădui să fiu trist. Deci, caterinca nu va mai cânta. Clopotul care chema odinioară gloatele la desfătare, va încremeni cu bruma pe el. Numai felinarul va arde mereu în fața baracei; și în negura diminețelor cenușii de toamnă, va părea un cap de mort. Iar eu, Vasilache cel mucalit de altădată, voi plânge după perdeaua mea; și lacrimile s'or scurge peste nasul meu enorm spălându-l de boiaua cea roșie...

Stând așa, îmi voi aduce aminte de viața petrecută înainte de trista mea metamorfoză. Pe vremea aceea, eram un june fărîtor de versuri și toldeauna venirea toamnei mă munea grozav, dându-mi prilejul unui sonet pe care însă nu-l puteam încheia niciodată, căci îmi lipsea *amănuntul*.

Lesne mi-ar fi fost să scotolesc puțin prin vechea magazie cu decoruri a poezilor noștri și să alcătuesc un sonet

cu frunze ofilite, cu berze călătoare, cu nori cenușii și cu o iubită chlorotică... Dar nu! Mie îmi trebuia *amănuntul* din care să depăn apoi versurile sonetului meu. Și l'am găsit.

Umblam într'o seară de Noembrie, pe o uliță întunecoasă și învăluită în negura aceia fumurie așa de neprielnică oflitoșilor. Înaintea mea se legăna o siluetă, iar mai departe, în dreptul unei porți, ca două aripi enorme și negre, fâl-fâiau în noapte două steaguri de doliu. Și când umbra dinaintea mea trecu pe lângă ele, un steag biciuit de vânt o învălui ca într'o desmerdare funebră...

Am alergat și i-am ajutat să se desfășoare. Restul nu mai prezintă nici un interes. Silueta aceea, era a unei biete croitorese întârziată, care pieri în noapte mormăind un *mersi* banal și desgustător.

Pe mine însă, m'a urmărit multă vreme amănuntul acesta care ar fi putut face miezul unui sonet, pe care totuși, nu l-am scris; după cum nu m'am învrednicit nici până astăzi să tâlmăcesc cele mai frumoase versuri despre toamnă, din câte am celit. Le transcriu aici cu pietate, căci autorul lor, *Albert Samain*, doarme uitat într'un cimitir al Parisului, unde zilele de toamnă sunt poate mai triste ca aiurea.

Ascultați :

*A pas lents et suivis du chien de la maison,
Nous refaisons la route à présent trop connue.
Un pâle automne saigne au fond de l'avenue,
Et des femmes en deuil passent à l'horizon.*

*Comme dans un préau d'hospice ou de prison,
L'air est calme et d'une tristesse contenue ;
Et chaque feuille d'or tombe, l'heure venue,
Ainsi qu'un souvenir, lente sur le gazon.*

*Le Silence entre nous marche... Coeurs de mensonges.
Chacun, las du voyage, et mûr pour d'autres songes,
Rêve égoïstement de retourner au port.*

*Mais les bois ont, ce soir, tant de mélancolie,
Que notre coeur s'émeut à son tour et s'oublie
A parler du passé, sous le ciel qui s'endort,*

Doucement, à mi-voix, comme d'un enfant mort...

Nu'i așa că sonetul acesta are ceva din agonia unei chiparoase?... — *Vasilache* —

REVISTA REVISTELOR

Simțirea fragedă, slioașă, delicată, a poetului *Cruceanu* și-a găsit — ca rare ori — întruparea sinceră și mișcătoare în ultima poezie pe care i-o publică în primele ei pagini, *Vieța Nouă*. În încântătoare greșeli de ritm, *vitrina florilor* prinde calda melancolie a amintirilor cari nu întârziază:

*...Cântăreți de serenade; curtezane 'namorate
Purtători de suferințe, singurateci visători,
Nu uitați că în vitrină sunt flori multe și alese
Ce pot da o mângâiere fiecăruia o clipă...*

...De ce nu e mai des, d-l *Cruceanu*, poetul florilor?—

Cobza și orga, o foarte vioaie paralelă pe care i-a sugerat-o d-lui *Ovid Densușianu*, probabil vreo călătorie recentă, nu e în fond decât o nouă șarjă la adresa „poezilor-cobzari ce se resfață în aplause” și împotriva „fanaticilor apărători ai artei naționale exclusiviste”. D-l *Densușianu* crede că dacă Germania a avut pe *Wagner* și pe *Beethoven*, e pentru că *Nemșilor* le place orga; iar dacă noi nu am avut nici un muzicant, aceasta se datorește în primul rând faptului că „Românul păstrează și azi nostalgia cobzei și a fluerașului”.... Explicați a în adevăr ingenioasă. Dar cine va putea să o primească așa cum ne-o servește d-l *Densușianu*? — Și cine mai ales va slăruși mai departe cu gândul asupra paralelei pe care o insinuează d-sa între teoriile estetice și arta dela „*Vieța nouă*” și cea dela „*Căminul nostru*”?

O publicație de informații inofensive, de reclame folositoare și de anunțuri interesante ori naive, vrea să fie *Rampa*, noua gazetă anonimă. Vrea să fie — și de-ocamdată este. Primele numere, cu articole de d. *Davila* și *Galaction*, au captivat, fără îndoială mulți cetitori și-au reușit să arate că anonimatul nu ascunde o întreprindere nesperioasă. „*Rampa*” poate fi folositoare celor cari simt nevoia unui informator imediat și ușor al mișcării noastre artistice. Dorim să rămâie mereu așa.

Într'un articol redacțional, *La Voce* protestează în potri-va chipului „umanitar” în care comandantii de unități italiene înțeleg să facă războiul. De bună seamă — se scrie — motive umanitare pot împiedica declararea unui războiu. Dar de îndată ce acesta s'a început, o procedare după calcule diplomatice și umanitare nu mai e îngăduită. Cea mai bună strategie e strategia militară. Și de aceea... *bisognerebbe far presto.*—

Augusto Torre începe un studiu foarte serios asupra provinciei *Garfagnana*, a cărei monografie „cât mai complexă și mai folositoare” dorește să o scrie. Va fi consultată cu folos de cei pe cari îi interesează chestiunile de economie națională.—

Asupra chestiunii *învățământului confesional* în școlile primare, găsim în *Les documents du progrès* (Octobre 1911), un interesant raport pe care îl trimite din Australia d-na *Catherine Pritchard*. În statele Victoria, Queensland și Au-

stralia meridională, școala este cu desăvârșire laică; în Australia occidentală, Noua-Galie-de-Sud și Tasmania, se dă un învățământ confesional, bazat pe studiile Bibliei. Dacă se compară statisticele criminalității, se vede că procentele sunt cu cel puțin 12% mai mici în statele dintâi, decât în cele din urmă. Aceasta dovedește că învățământul confesional nu are nici o influență asupra moralității populațiunii.—

Feministele mai găsesc în acelaș număr al revistei, elocvente și documentate pledoarii în favoarea acordării drepturilor politice femeilor.

Michel Bréal se amuză, desigur, în ultimul no din *Revue Bleue*. Amuzament nevinovat de etimologist. Cum, anume, a găsit limba omenească cuvintele care să designe ideea de timp și spațiu? Mai întâi cu grecii și latinii: — Cei dintâi, pentru a numi spațiul avură o imagine gata: aceea a cercului deschis carurilor în timpul serbărilor cari adunau la olaltă toate popoarele Greciei. *Stadiul*, așadar, a împrumutat numele său întinderilor cerești. Lumea elenică, de un comun acord, a înțeles și a acceptat imaginea. În dialect a schimbat însă cuvântul care a devenit *spadion* de unde *spatium* latinesc, care și el a trecut se vede mai întâi pela Etruști cari ne-având sunețul *d* l'au schimbat în *t*.—Că Grecii au putut trece ușor dela imaginea întinderii cercului la cea a întinderilor cerești, nu trebuie să ne mire. Chiar noi, cei de astăzi, în vorbirea zilnică, uzăm de termeni teatralicești ca: scenă, desnodământ, personaje, roluri, etc. Numind întinderile

cerești cu numele unui loc de plăcere, anticiei Dorieni și afirmau gustul rasei lor și dădeau în acelaș timp filosofie; o expresie de care avea nevoie.

Tot așa de ingenios s'a arătat Elenul (sau poate numai d. Bréal) în găsirea cuvântului care avea să-i traducă ideea de timp.—Cel dintâi lucru care s'a prezentat limpede inteligenței grecești, a fost perpetua și obșteasca uzură pe care o săvârșește Timpul, forța aceasta care roade și devorează totul. Verbul *chraino* (a uza, a atinge) a dat așadar *chronos* (uzură) care a rămas astfel și ca expresie a ideii de timp.—Țăranul latin, mai puțin deprins cu abstracțiunile, a preferat însă să numească timpul prin partea cară-l interesa pe el mai mult ca agricultor: timpul-vremea, bună ori rea (*tempus*). Cuvântul s'a spiritualizat în urmă, dar sensul primitiv a rămas în derivatele: temperare, temperies, tempestas.—

Un articol pledează pentru ridicarea unui monument lui Bossuet, care „a înfățișat în scrierile sale într'un chip francez, limpede și cinstit, cu o bogăție tot pe-atât de instructivă cât și de elocventă, idei și sentimente cari dăinuiesc cu toate că-s slăbite, și cari, chiar dacă ne vom lipsi de ele, vor fi încă mult timp înțelese de noi”.—

Pentru cunoașterea personalității politice a lui Paul Deschanel, serie cu multă înțelegere François Maury. —

Iar d. Gaston-Charles, vede în cel care a plâsmuit *Surâsul Giocondei*, pe „liziologistul savant”, pe „anatomistul minuțios, care a montat și a demontat, întocmai ca un ceasornicar dibaci, cei treizeci de mușchi faciali” ai Monei Lisei...

MEMENTO

— Cu acest nr. se încheie volumul al X-lea din revistă. — Într'un număr apropiat, vom da o Tablă de Materii generală a celor zece volume din revistă apărute până astăzi.—

— Se știe că în Italia un decret ministerial a scos din școli predarea catehismului. Comuna Veneziei a făcut împotriva acestei decizii, recurs. El a fost respins acum în urmă de consiliul de stat.

— O mare casă din Hamburg se interesează acum de arama care s'ar fi aflând în solul țării noastre și e dispusă să plaseze mari capitaluri în această întreprindere.

— S'a închis la Mons, cu o emoționantă și simpatcă lipsă de solemnitate, congresul acelor binefăcătoare *Amitiés françaises*. Sunt societăți de răspândirea culturilor naționale între toate țările lumii.

— Căile noastre ferate au produs în 1910 32,128.658 lei. Au călătorit pe ele 9.966.636 călători, din cari cei mai mulți, firește, în clasa IIIa (8 milioane).

— Gustav Kahn nu zâmbește așa de ironic privind, în salonul de toamnă al Parisului, la tablourile ciudate ale artei cubiste. Despre acest fel de pictură am raportat într'un număr trecut.

— La universitatea din Cluj sunt înscriși în primul semestru al acestui an, 2405 studenți, dintre cari 300 sunt Români.

— Ermette Novelli se retrage anul acesta după scena pe care a ilustrat-o timp de trei-zeci de ani cu marele său talent, și va întreprinde un turneu prin Europa, ca să-și ia rămas bun dela publicul care-l cunoaște și-l apreciază. În Decembre, Novelli va veni și în București.

— La Paris se așteaptă cu o mare nerăbdare noua lucrare a lui Anatole France: „*Quand les dieux ont soif*”, inspirată de marea revoluție franceză.

— „*Cadavrul viu*”, drama postumă a lui Tolstoi, a cărei povestire cititorii noștri au văzut-o într'un număr trecut, s'a jucat săptămâna trecută la Teatrul German din Hanovra.

— Societatea pentru artă germană în străinătate va organiza câte-o expoziție de pictură și sculptură germană la Buenos-Ayres, Montevideo, și Rio de Janeiro.

— Leoncavallo, autorul operei „*Pagliaci*”, va fi dat judecății de către directorii de teatre din Londra, pentru că a reprezentat pomenita operă pe scena unui teatru de varietăți.

Directorii de teatre se simt prejudiciați de faptul că opere și piese de teatru se dau pe scenele varieteurilor.

Vor fi date în judecată și d-nele Réjane și Sarah Bernhardt, cari au apărut și ele pe scenele teatrelor de varietăți, coborând astfel prestigiul operelor dramatice.

— „*Copilul dragostei*”, noua lucrare a lui Bataille, s'a dat de curând pe scena Teatrului Național din București.

— La Teatrul Național din capitală se repetă „*Fiul ei*” de d-nii Em. Nicolau și Al. Simonescu, și „*Irinel*” de d. Delavrancea.

— Viitoarele noutăți ale „Companiei Davila” sânt: „*Docentul*” (Der Privatdocent) de Max Halbe, autorul „*Uhoiului*”; „*Nu mai spune!*” (Tais-toi mon coeur), comedie de Hennequin și Veber cum și „*Scandalul*” de Henri Bataille.

— „*Falimentul romanului literar*” e un fapt evidențiat din ce în ce de evoluție actuală a literaturii. Așa crede d. Charpentier și o scrie în *La grande revue*. Una din cauzele numeroase ar fi și „dispariția criticii omorită de reclamă”.

— A apărut de curând în italienește vol. II din *La Vita e il libro*, o culegere de articole privitoare la literatura italiană și străină contemporană, de G. A. Borgese, cunoscutul profesor dela universitatea din Roma și critic al marilor ziare italiene „*Il Mattino*” și „*La Stampa*”.

Volumul privește de-asemena și mișcarea filozofică de astăzi.

— Biblioteci, care să poarte un interes tot mai mare culturii obștești, apar tot mai multe, în Italia. Una din aceste e cea care iese acum la Lanciano (Abruzzi): „*Cultura dell'anima* (1 fr. exemplarul). Până acum au apărut antologii din Schopenhauer, James, Bergson, Boutroux, Sorel, Schelley, Aristotel, ș. a. Fiecare volum are o introducere competentă și o biografie cu o bibliografie minuțioasă. Așa, în volumul din Bergson se amintește și de lucrarea atât de frumoasă a d-lui C. Antoniadă.

— La Rennes s'a inaugurat un mare grup sculptural, operă a lui Jean Boucher, și care cuprinde vreo douăzeci de personaje. E destinat să comemoreze uniunea Breitaniei cu Franța, săvârșită acum patru veacuri.

— Jacques de Romas, a fost un erou al științei, care în acelaș timp aproape, cu Franklin, obținut, în 1753, scântei electrice din nouri. Multe și îndrăznețe experiențe făcând pe acele vremuri îndepărtate, experiențe cari minunau grozav pe toată lumea de pe-atunci.

Astăzi, i s'a ridicat un monument la Nérac (Franța), la care a asistat și președintele Republicii.

— În catedrala dela Meaux, pe care a ilustrat-o cu elocvența sa strălucită Bossuet, un monument falnic, i-a eternizat chipul. A luat parte și o delegație a Academiei franceze la inaugurarea lui care a avut loc deunăzi. Autorul monumentului e Ernest Dubois, sculptorul care ne-a dat și nouă statuia lui Ion Brătianu.

VERIFICAT
1937

